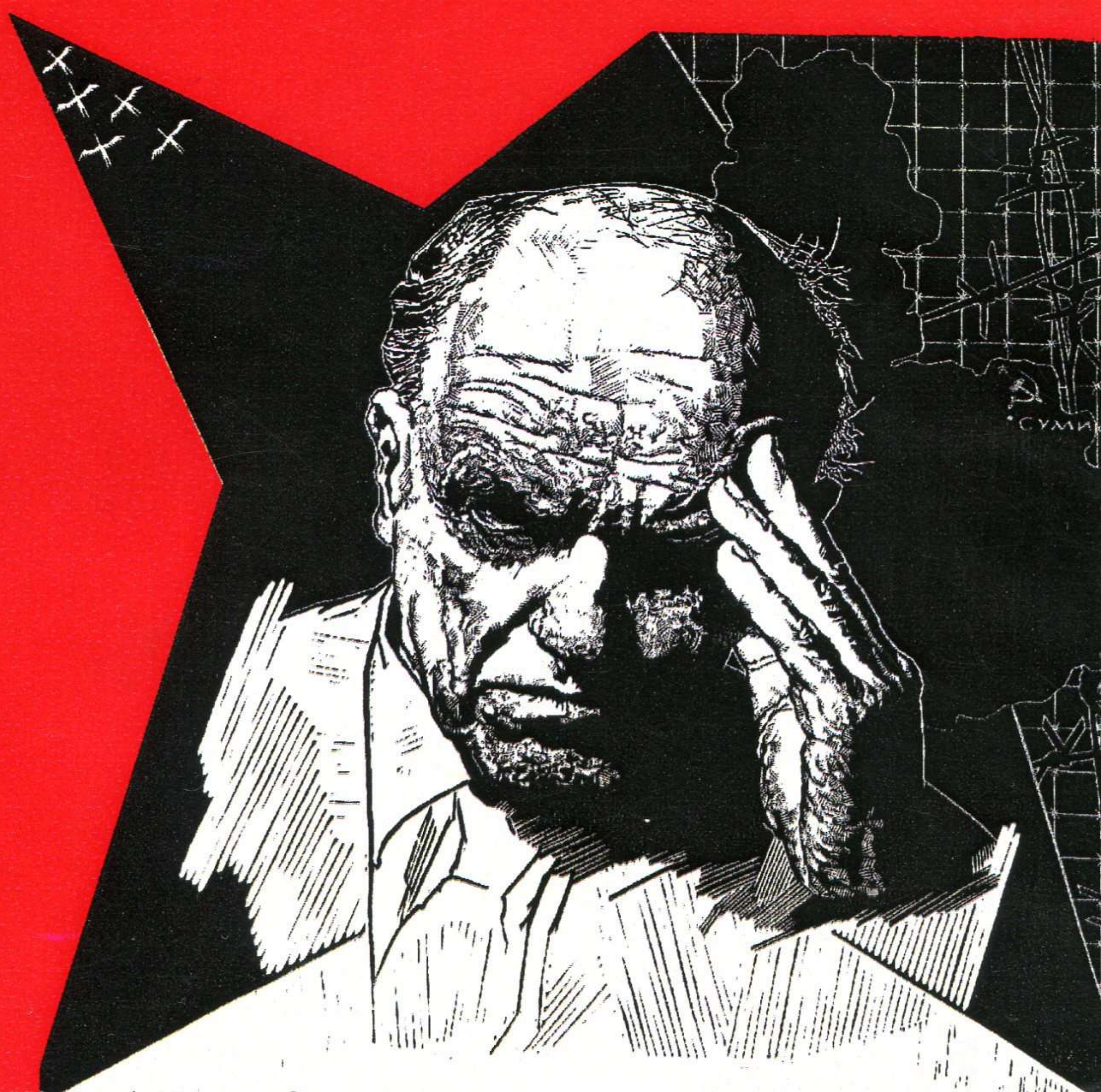

Фундація ім. Д. Бурлюка

А. М. Капітоненко

Наш Давид Бурлюк

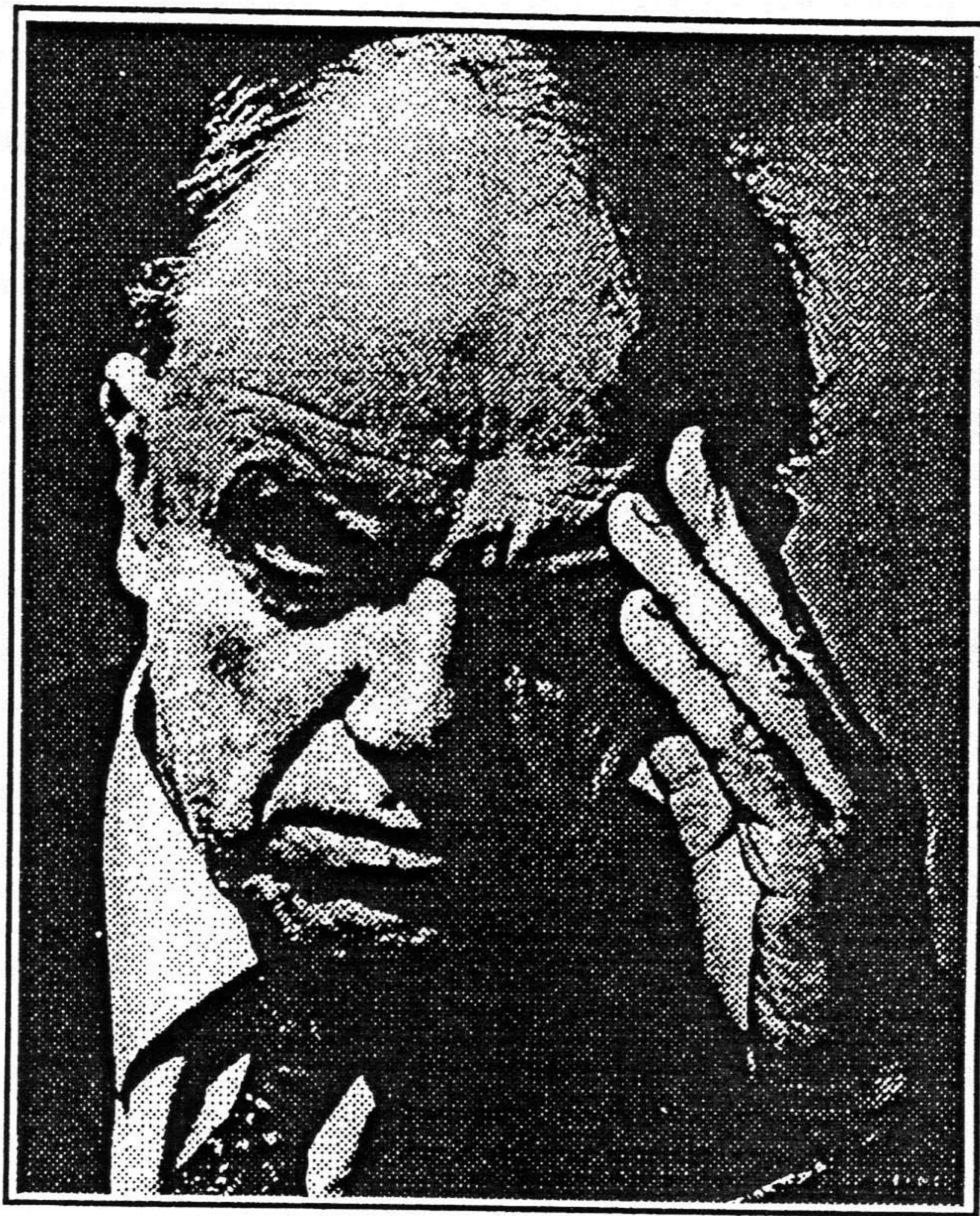

бібліотека українського мистецтва

uartlib.org

До 125-річчя від дня народження

Давид Бурлюк
(1882-1967)

Переднє слово

За останні роки у вітчизняних та зарубіжних джерелах чимало написано про нашого, земляка – відомого українського та американського художника Давида Бурлюка (1882-1967), якому цього 2007 року виповнилося 125 років від дня народження.

Як відомо, народився він 9 липня (за ст. ст.) 1882 року на хуторі Семиротівка поблизу села Рябушки нині Лебединського району Сумської області у родині агронома-самоука та сільської вчительки.

“Уже саме прізвище Бурлака, що нагадує кипіння, бурління, надзвичайно характерне як для особистості, так і для мистецтва цього несамовитого козака з великим серцем... Давид Давидович жив як гоголівський Тарас Бульба. У жилах Бурлюкових – кров непосидючих запорожців. Відтак зрозуміло, що й у мистецтві він справжній син тих степів, де став радикалом та бунтівником...” Так писав про Д.Бурлюка американський мистецтвознавець Крисчен Бринтон.

У своїх мемуарах сам митець писав з великим пієтетом про рідний край та родинне гніздо у Рябушках: “Мені довелося в юності бувати в цій садибі, коли вже все почало занепадати, але ще можна було уявити достаток, у якому жили вільні сини України в минулі часи. Мали в долинах обійстя, з любов'ю облаштовані пасіки з роями бджіл, що несли запашний мед. А на прозорих ручаях та річках - млини, які у затінку сіро-зелених верб з несамовитим гуркотом обертали свої чорні як раки колеса, щоб рознести далеко по степу духмяно-солодкий запах муки, змеленої з зерна нового врожаю”.

Сам же художник, вже перебуваючи в еміграції, неодноразово підкреслював своє українське походження: “Україна була і залишається моєю Батьківщиною. Там лежать кістки моїх пращурів, вільних козаків, які змагалися в ім'я слави, сили і волі... Україна у моїй особі має свого найвірнішого сина...”

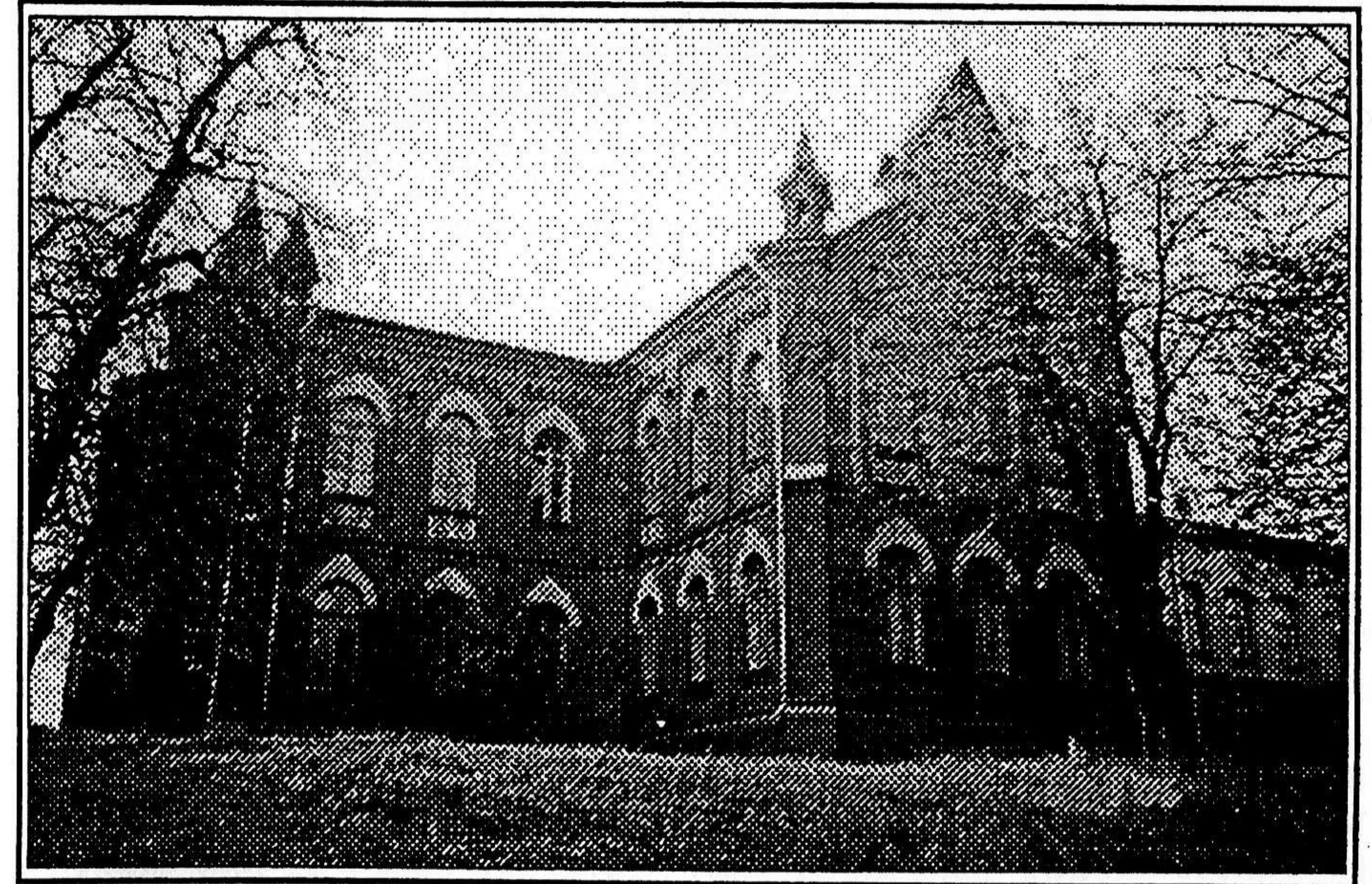
Отже, приналежність нашого Давида Бурлюка до українського мистецтва не повинно викликати сумнівів, навіть якщо його національна свідомість можливо була не такою високою.

Олександр Капітоненко

Давид Бурлюк – син Сумщини

David Burliuk: a Son of the Sumy Land

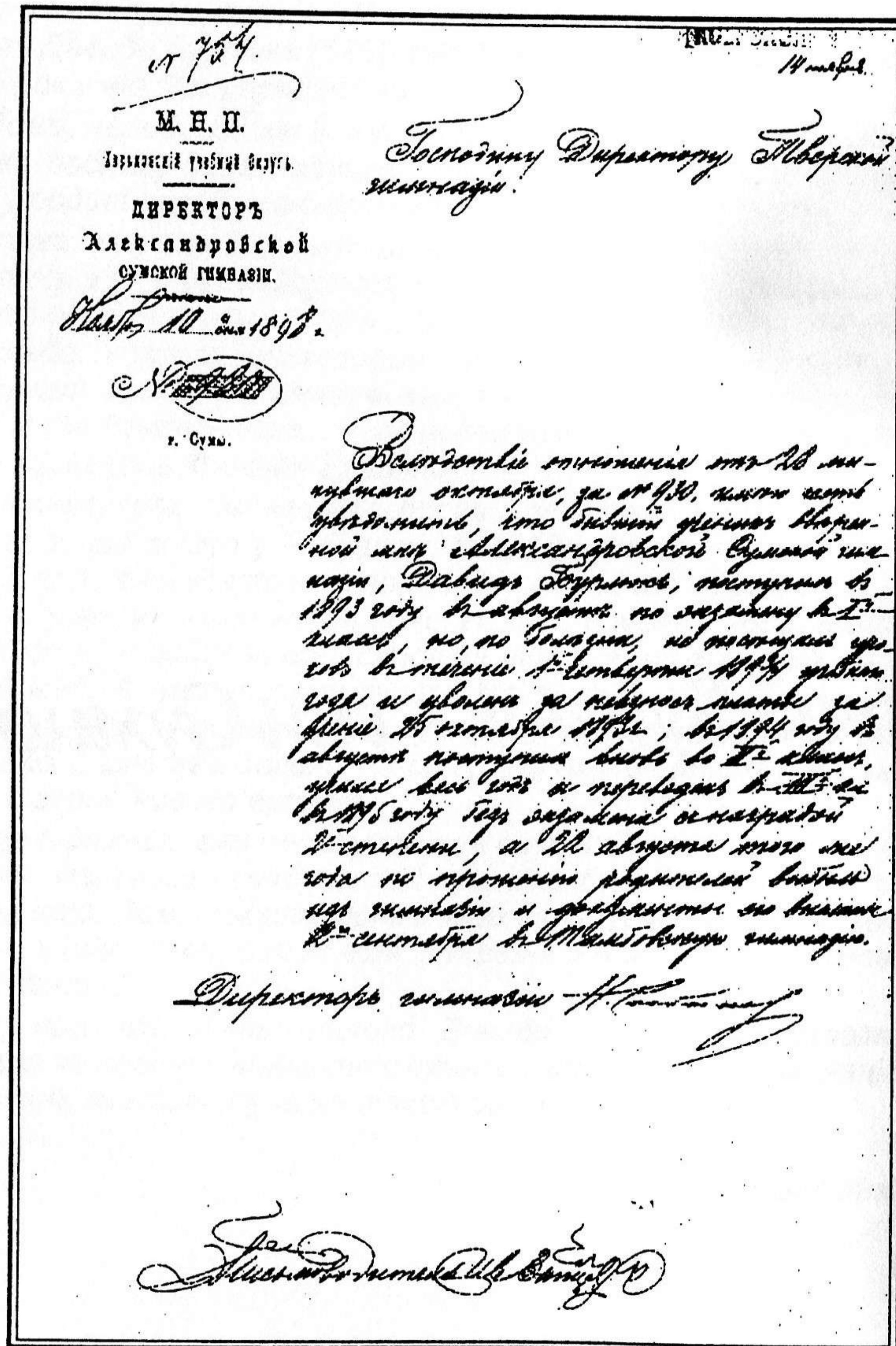
У архіві та книгозбірні Фундації ім. Давида Бурлюка зберігається чималий масив матеріалів та літератури стосовно митця, зібраний за роки існування фонду у вітчизняних та зарубіжних музеях, галереях, архівах, університетах, бібліотеках та приватних колекціях. Так, цікаві матеріали вдалося розшукати у Державному архіві Тверської області Росії, де зберігається справа гімназиста Давида Бурлюка. В ній, зокрема, мається лист директора Олександрівської Сумської гімназії за №990 від 10 листопада 1898 року до свого колеги у Твері. У ньому повідомляється, що "колишній учень ввіреної мені [...] гімназії Давид Бурлюк поступив у серпні 1893 року, склавши іспит до 1-го класу, але через хворобу не відвідував уроків протягом I чверті 1893/94 навчального року і був звільнений за несплату за навчання 25 жовтня 1893 року"

Сумська Олександрівська гімназія,
в якій навчався Д. Бурлюк у 1893-1895рр.

Далі пишеться, що Давид "1894 року у серпні вступив до 2-го класу, навчався весь рік і був переведений до 3-го класу 1895 року без іспиту з нагородою II ступеня, однак 22 серпня того ж року згідно з клопотанням батьків вибув з гімназії, а документи його 2 вересня були надіслані до Тамбовської гімназії"

Цікаві подробиці про своє походження, історію роду Бурлюків та навчання у Олександрівській Сумській гімназії Давид Давидович розповів американському мистецтвознавцеві Катерині Дреер, яка виклала їх у своїй англійській монографії "Burliuk", виданій 1944 року у Сполучених Штатах Америки. Нижче подаються фрагменти з цієї книги мовою оригіналу з деякими корективами у транслітерації українських імен та географічних назв відповідно до сучасних вимог:

Лист директора Сумської Олександрівської гімназії
стосовно навчання в ній Д. Бурлюка

"What was the soil from which Davyd Davydovych Burliuk sprang? What was his background, and whence came this gaiety and strength? It was this spirit which could meet all situations in life with a sense of serenity and freedom, which was constantly upheld by Mrs. Burliuk.

I asked Burliuk about this, and it was with his fine sense of satire and whimsicality that he told me about his great-grandfather, who wanted to repent of his sins and withdraw to the barn to study the Bible day and night, leaving the whole work of the farm to his good spouse, Anastasia, who could never feel quite comfortable while her husband was enduring such agony of the soul. And yet, at the same time, she would continue to remind the self-made saint about the many unpleasant sinful worldly events, which she could narrate, from their long married life.

Burliuk's ancestors had migrated from the southern shores of the Crimean Peninsular and settled in the shallow fertile valley in the rich village of Riabushky near Kharkiv. Its whitewashed, thatched-roofed farmhouses, neat and roomy, were very warm during the blasts of the short southern winters, and were surrounded by cattle-yards, silos and numerous other farm buildings, so essential to the thrifty farmer. In the spring evening, after the toil of the day in the cherry orchards, "the 'thunder of the Ukrainian nightingale' intermingled with the songs of the happy native youths"

It fascinated Burliuk to trace in perspective some of the outstanding traits of the generations, covering more than two centuries. For in the atmosphere of the ceaseless turmoil there appeared different characters, some weak, some strong, others willful, some extremely successful in life, while others collapsed under the burden of the battle for existence. The current of life often swiftly changed the plans, the tastes and the mode of life of this family. Burliuk would say: "If we pause to think, one can grasp the connection which our current days have with the past, out of which they sprang"

Fedir Burliuk, Davyd Davydovych Burliuk's grandfather. Was nicknamed "Old Burliuk", and had an indisputable influence on his entire family. He built, with the help of his oldest son, a ten-room house in Riabushky in 1880, having increased his holdings by buying cherry orchards and forests which many of the nobility were forced to sell when the abolition of slavery and of indenture peasant labor was achieved in 1861. It was not long after that, that Fedir Burliuk changed his Cossack name to the title of a merchant of the city of Lebedyn. He had four sons and four daughters; and, though a self-made man, he soon realized that one's position in society depended to no small degree on a person's education.

Without economizing on the expenses, Fedir Burliuk sent all his children to the most expensive preparatory schools, and later to colleges and universities. For he would say to himself: "When my sons have become educated and will graduate with diplomas, they will occupy such important positions, as well as my daughters, though the profession of teaching, that I will be the most influential man in the whole province and the fortune of the Burliuks will double and treble itself"

But, alas, his well-laid plans and expectations went astray, for children adopted ultra-liberal ideas in the institutions of higher learning; and on returning visits to their parental home, exasperated their father by their views on personal and social problems. They refused to attend church services; and

his daughters abashed the old Cossack by their bobbed hair and cigarettes. Several times the old man almost driven to a stroke by his sons, who operated on frogs while studying biology; and, worse still, upon completion of their education, his children refused to stay in the narrow valley, and wandered far afield in search of their fortune. Only "Old Burliuk", his oldest son, and Aunt Vera, a giant maiden, remained in the homestead.

The strange and tragic death of "Old Burliuk" occurred while on a trip to make an urgent payment on an advantageously acquired forest. On this occasion he carried with him a valise containing one hundred and fifty pounds of silver coins. Stopping at a station of Boromlia to revive himself with many of the delicacies of the Ukrainian kitchen, washed down by many a goblet of rich wine, he did not notice that his train was leaving and, running to try and catch it, he had a stroke and collapsed in a snow bank at the end of the station platform. The body was brought home, but no matter how hard the heirs sought to discover what had become of the contents of the valise, all attempts were in vain.

In his youth, Davyd Davydovych was fond of visiting the little cemetery near Riabushky, surrounded by the solitudes of the steppes where, under the massive oak crosses, his beloved ancestors lay. The aroma of wild flowers added to the melancholy beauty of the sacred spot while he listened to the sighing of the wind in the pines and willows. "There they lie", - and he adds, - From them I received the spark of life to carry it into the world and be a living connecting link between the past and the future"

Davyd Davydovych's father, Davyd Fedorovych, was the oldest son of "Old Burliuk" and was born in Riabushky in 1857. At the age of twenty-five he married Liudmyla, the daughter of the lawyer and barrister, Iosyp Mikhnevych, and sister of his friend, Mania, who came from the "Polish shliakhta" nobility. They fell in love at the first sight and throughout their married life of thirty-four years, until the death of Davyd Fedorovych, in 1915, they lived without one disagreement.

Liudmyla, Davyd Davydovych's mother, adored her older brother, Volodymyr Iosypovych Mikhnevych, who was a highly successful author of numerous novels and love stories, which filled twenty-eight volumes. Through his will he founded a trust fund, to aid aged writers to whom he left two hundred thousand rubles in gold, for he said: I earned my fortune through literature and I am proud to return it to literature" It was because of Liudmyla's devotion to this brother that she created a glowing desire for literature in her children; and under her influence her husband, Davyd Fedorovych, collected a library, where during the autumn rains they sat, while he devoted himself to writing poetry as well as prose.

After their wedding, the young couple went to live for a short time with Davyd Fedorovych's father until they moved to their own farm called "Seven Companies" (Semyrotivka), which "Old Burliuk" had given them. This strange name dates from the 18th century, when Ukraine was invaded by the Swedes. It lay at the entrance of the valley in which the village of Riabushky stood.

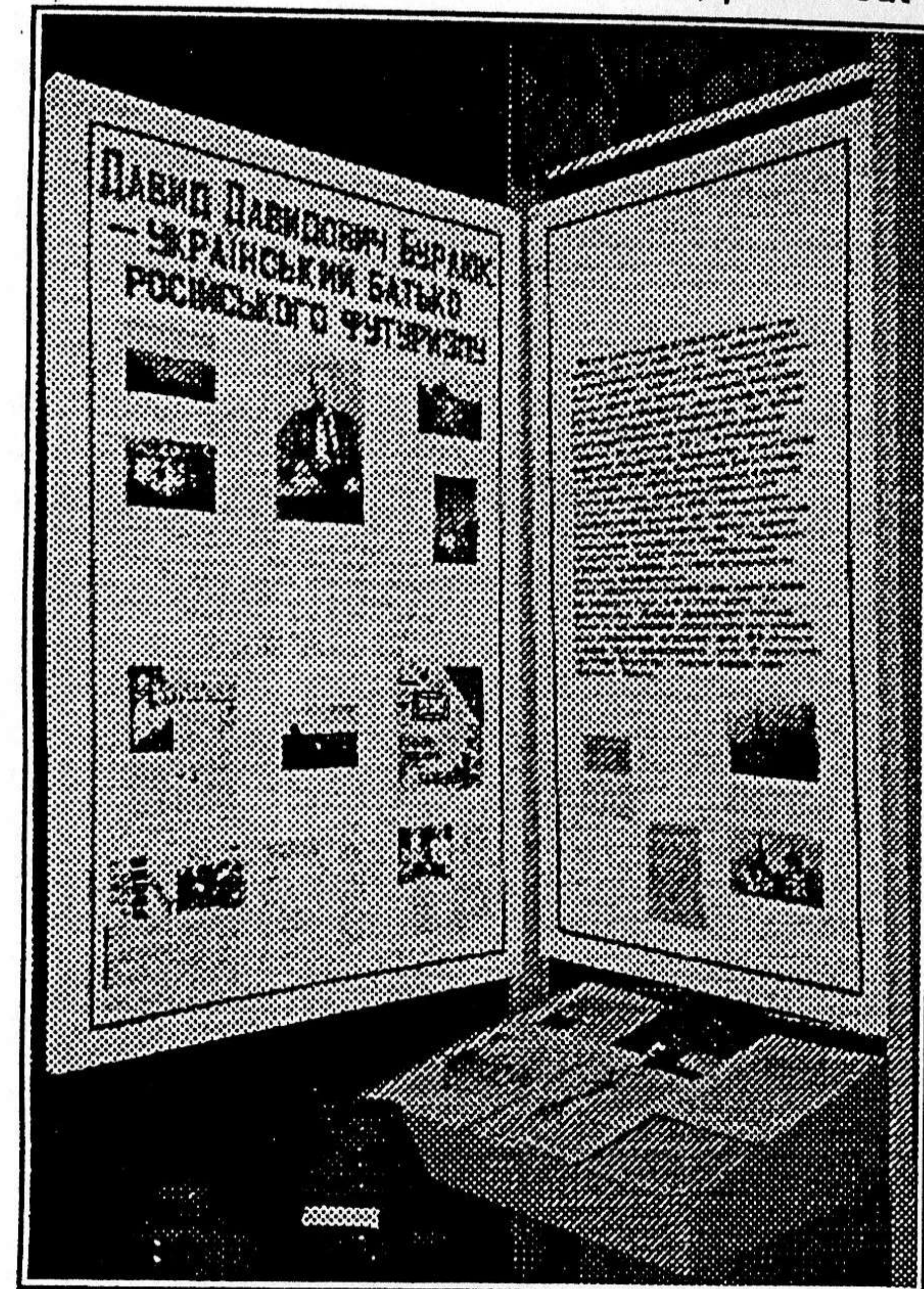
Liudmyla, educated in Kyiv, did not know country life and longed to work on the farm, for in the early eighties, under the influence of Tolstoy, the movement for the simplification of life was popular among the Russian intelligentsia. Their little home of four rooms on a high knoll was surrounded by chicken coops and

pig-pens. And a little further on was an eight-blade windmill which Liudmyla always like to remember. In her mind's eye she would see her husband swing a two-hundred pound sack of grain over his shoulder and give to her a thirty-pound bag to carry, and together they would trudge over to the mill.

It was also on this farm that on July 22, 1882, after many hours of pain, and unattended by doctor, nurse or midwife, Liudmyla gave birth to Davyd Davydovych Burliuk, her first son. The only attendant was an old Cossack woman, who was famous for "knowing the business" To aid in the birth, she opened all the doors in the house, pulled out all the drawers in the closets, and opened all the dampers on the stove; and Burliuk's mother never forgot the marvelous summer evening, after she regained consciousness, nor the golden shafts of sunlight as they fell into the window, through which were visible in the rays of the setting sun, wagons loaded with harvest.

Davyd Davydovych Burliuk, hearing her tell this story, dedicated his whole life to painting in ceaseless adoration this phenomenon of light.

In 1889, Davyd Fedorovych decided to take a position as superintendent of an estate, rather than continue to be an individual farmer, since his growing family demanded more than he successfully could make. From then on, for almost a quarter of a century, the life of the Burliuk family was filled with change as circumstances took them

Експозиція в шкільному музеї с. Рябушки, присвячена Д. Бурлюку

from one estate to another. It was an interesting life, for they journeyed through all the various regions of Ukraine and Russia, from north to south, gathering many impressions, meeting many different kinds of people, and seeing the magnificent kaleidoscope of scenery and life.

The first position was in charge of the estate of general Butsoff in the beautiful Kurs'k province, where they remained until the summer of 1895. Davyd Davydovych's recollections of that period are very numerous and vivid and later served as material for his literary work.

Since the time was drawing near for Davyd Davydovych to attend the

gymnasium, a tutor was called in to prepare him for his entrance. Among the various teachers who came and stayed but a short time, was a young man who would take long walks with Davyd Davydovych after supper, trying to convince him that his father was a "despot" and that his mother suffered terribly from his "primitiveness" Davyd Davydovych was very much surprised, because he had noticed nothing of the sort. All this happened during the absence of his father, and when he returned Davyd Davydovych began to blame him for persecuting his mother and added that it was unfair. His father in amazement asked from whom he had gotten these strange ideas; whereupon he told him about the evening walks and talks with the tutor. Two hours later, the "defender of women's rights" was on his way towards the nearest railroad station.

The next teacher was a woman, who soon left because of her terrible toothaches; and as Davyd Davydovych had enjoyed eating too many sweets, he accompanied her to Kharkiv to see a dentist. The trip had a decisive influence on Davyd Davydovych's future, for he shared a room with an art student, and saw how he painted with oils. Davyd Davydovych's soul had become a tinder-box, a torch, for which only a spark was necessary. That spark was the three weeks at Kharkiv with the art student who was studying at the Academy and painting very primitive and over-sweet compositions. Returning home, Davyd Davydovych began drawing all the household articles he could collect, as the art student in Kharkiv had done and took upon himself the role of instructor for his younger sister and brother. "I must confess", he writes, "that my students sometime made better drawings than their teacher" This was written by Davyd Davydovych at the advance age of eleven!

The last instructor engaged to prepare Davyd Davydovych for entering the Gymnasium was one by name of Karpo Yegorovych Sedin, who taught Latin in the rural schools and was nicknamed "Foxy" because of his bushy red beard. He was a small, muscular man 'descended from a line of merchants', and appeared as odd, from the American point of view, as had his predecessors. Every evening when Davyd Davydovych came into the room he would, rather to his dismay, see his son and Karpo Yegorovych kneeling on the hard wooden floor, praying to God and signing psalms.

Karpo Yegorovych was a great lover of nature. In fact, his love of nature far exceeded his love of teaching mathematics; and he would take his young pupil out on a long walks or up the treacherous windswept river. Early one spring day, when the ice was breaking and the river overflowing, they went out in a dugout, which was speedily caught by the whirlpools and soon was out of control. In trying to swing their boat back into quit waters, Davyd Davydovych lost his balance and fell into the icy stream. Being heavily clad in his big fur boots and sheepskin coat, he was rapidly sinking, when by good fortune Karpo Yegorovych grasped him just in time by the collar and lifted him safely into the boat. It was a tremendous experience for Davyd Davydovych since the drawing was so imminent. They tried to keep in a secret, but without success; and, if it had not been a new instructor in place of Karpo Yegorovych.

In May, 1894, Davyd Davydovych went for the entrance examinations to the Gymnasium at Sumy. They traveled in the private carriage of Davyd Davydovych's father, to stay during the examination time at the provincial hotel. The smell of chalk, ink and wood polish thereafter was always connected in Davyd Davydovych's mind with this examination, which he passed well in

Latin, Religion and Geography, but, alas, fell down completely in Mathematics and in his own Russian language. The principal recommended a tutor for the summer; and a tall young man by name of Markov from the 8th class was engaged.

During the entrance examination, which lasted about three weeks, Karpo Yegorovych enjoyed to the utmost staying at the little hotel, for he was overfond of good living, and often would order the ice-cream vendor to come up to their rooms, buying out his entire supply. The two of them would be engaged cooling themselves with this delicacy for the rest of the day. By the second week, Karpo Yegorovych had spent the entire sum which had been left with him, but this did not deter him from living with equal relish, calmly notifying the hotel proprietor that Davyd Fedorovych would meet the bills. Part of this expense went to his love of driving with Davyd Davydovych in a hired coach and being bounced over the large smooth cobblestones. Noticing one day a bright bulletin announcing the opera "Natalka Poltavka", they bought two seats and arrived in such good time that Davyd Davydovych was sound asleep when the curtain rose. Karpo Yegorovych, however, soon awakened him with friendly punches, in time to have Davyd Davydovych see his first theatrical performance, and the young singer who made a profound impression on him.

It had been the last winter at home. After that Davyd Davydovych's life continued among strangers and he had to discover the bitterness which comes to a young boy who is separated from his parents, brothers and sisters. It was a strange experience for Davyd Davydovych who had never been away from home, to find himself one of the six hundred students at the Gymnasium in Sumy, ranging from the age of eleven to nineteen. Here they all had to wear uniforms, gray jackets and trousers, with long light gray field coats, with twelve shining silver buttons, for daily wear, and light blue with large silver buttons for parade. The sharp ringing of bells would call them at six in the morning and fifteen minutes later, washed and dressed, they would all march down to the assembly hall, where each student in turn had to read his prayers. After prayers, in double file, they would attend breakfast in the mess hall, consisting of a cup of strong black tea and a roll. On their way out, each one received either a mustard or bologna sandwich for their lunch-recess. From seven until half past eight they review their lessons, which they had prepared the night before and a quarter to nine they marched off to the Gymnasium, where classes were held until three o'clock with recess for the sandwiches. At three-thirty, they again entered the mess-hall for their main meal, consisting of soup, meat, potatoes, gravy, and dessert, which was always the same. After dinner, they were free until six o'clock in the evening.

Twice a month during good weather, they would march in twos down the main street of Sumy. On one of these walks Davyd Davydovych saw his first large oil painting in gold frame, called "Winter Moonlight in the Village" It stood on the floor in a furniture shop, resting against a bedpost and etched itself on Davyd Davydovych's mind so that he remembered it vividly all his life.

At a quarter past six in the evening, they had tea before entering the study hall to prepare their lessons for the following day. At the end of the hall sat Dean Mykola Ivanovych, watching the conduct and work of the students, who with bowed heads over their studies, sat at long tables. Every student had a

drawer where he kept his textbooks, papers, pens and ink.

Davyd Davydovych's neighbor to his right was a boy by name of Lohr, of German descent, who was tall and fat, with a relative owing a butcher shop, who supplied him with a veritable delicatessen store, which filled his drawer with neat rows of sandwiches, cakes, pies, jars of jam, and all kinds of bologna, even to a small leg of pork in one corner. Making believe that he was studying very hard, Lohr would devour a sandwich or piece of bologna and in this way time passed quickly for him. On his other side sat Pyvovarov, whose parents, like Davyd's, lived very far away and could not supply him with extra food.

Having prepared his lessons for the following day, a student would quietly push back his chair, rise and walk up to the dean and ask his permission to go to the Round Hall. In the Round Hall a student had to be very quiet, because the study hall adjoining made it possible for the dean to keep control over both rooms. In case of any disturbances, the dean could immediately grab the mischief-maker by the ear and lead him back to the study hall, where he made him stand in a corner near his desk.

Davyd Davydovych soon organized a small company of boys in the Round Hall, to whom he would tell each night a chapter of an endless fantastic tale. The story had no definite plot, but was about an extraordinary hero who never could be defeated. This tale ended when, at a quarter to ten, everyone marched double file to the Round Hall for five minutes of prayer and then off to the dormitory which was located at the top of the wide stairs, on the third floor. Upon opening the heavy doors there were revealed in the dim light of the extremely cold room in winter, the long rows of white metal beds, into which the boys had to climb between the cold sheets, being allowed five minutes for undressing. Everyone had to lie quietly. Ten minutes later, the door at the other end of the long room would noiselessly open, to reveal the figure of Dean Mykola Ivanovych in his bathrobe. Like a shadow he would glide along the aisles between the beds and woe to the boy who was caught whispering, or who did not lie in his bed according to dormitory rules, for he would receive a blow with a heavy ruler across his raised knees and a threat that if he did not change his conduct he would have to kneel on his bare knees on the cold floor in the dean's room.

The Gymnasium was located near a bridge on the outskirts of the city of Sumy. To the left of the main building, which was painted white, stood a three-story red brick edifice, resembling a castle with towers and steep green roofs. This was the dormitory. Beyond this was a park. Which the students were not permitted to enter and which led down to the river, where the home of the principal stood.

Davyd Davydovych, in entering the Gymnasium, had looked forward to his art training, but, unfortunately, the teacher of art was taken ill at the beginning of the term and at the close, the faculty and student-body followed the coffin to the grave. It was not till the end of September that the new teacher arrived from St. Petersburg. His name was Oleksandr Karlovych Veinieg, whose father had been a student of the foremost pseudo-classical painter, Karl Briulov. In the beginning, the students had to draw geometrical figures with shadow and Davyd Davydovych utilizes a system he had discovered several years before which caused his shadows to come out very evenly. This pleased his teacher

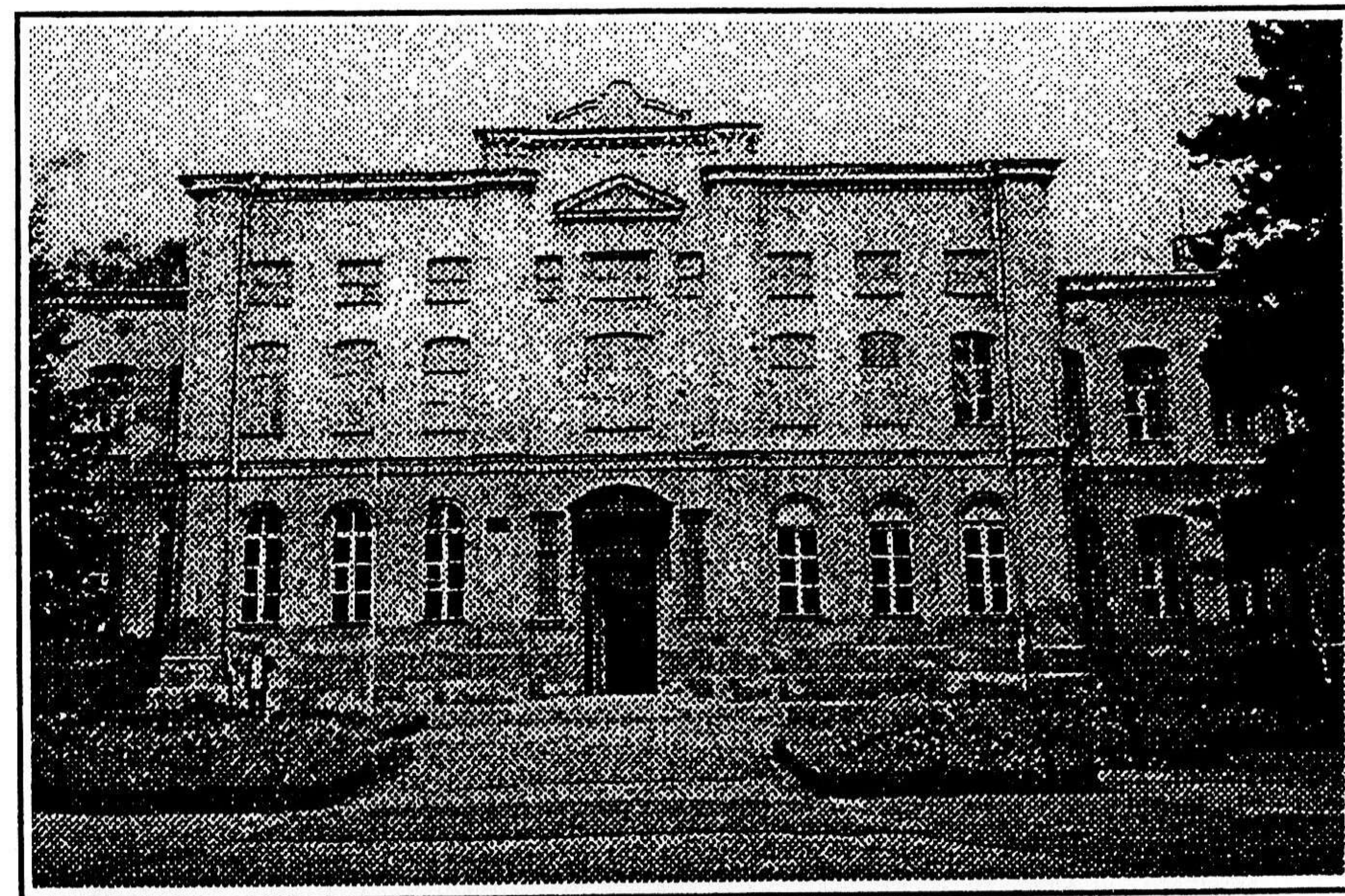
extremely, and, holding the drawing before the class he said: "This is how you must draw" That phrase was the beginning of Davyd Davydovych's career as an artist.

In all his lessons Davyd Davydovych stood extremely well, which was a great source of disturbance to the honor student. But French caused Davyd Davydovych much trouble and the small French teacher, who spoke hardly any Russian, could not give him the necessary aid. His first misfortune came through thinking that one pronounced the French words as in Latin, according to their spelling. Among the list of words to be memorized was the word *haut* (tall), but Davyd Davydovych thought it was pronounced *how*. When the teacher asked for the *famine* form, Davyd Davydovych said *how*. The teacher next said: "Decline the word" And Davyd Davydovych cried: "How, how, how!" The teacher in amazement said: "You are barking at me like a dog! What language do you think you are speaking?" That day the first honor student felt relieved, for he need no longer fear Davyd Davydovych's competition.

In the art classes, however, Davyd Davydovych excelled, which filled the other students with admiration. Often the senior students would bring their albums to have Davyd Davydovych draw in them, which he did with pleasure, until he discovered that they later would erase his name and substitute their own, when presenting the pictures to their girl-friends. It was a great disillusionment, but he continued, for it broke the monotony of the Gymnasium life.

It was late on an October afternoon, when the first light snow had fallen, that Davyd Davydovych was called to the office of Dean Mykola Ivanovych. It is difficult to describe the joy he felt upon seeing his mother for the first time in three months; and the dean granted him leave of absence until eight o'clock the following morning. With pride, Davyd Davydovych even today relates how: "Before the main entrance of the dormitory stood our coach, drawn by four horses. On the high seat sat our coachman, with his golden beard shining in the sunlight. My two younger brothers and sister were rolling in a friendly combat on their plush seat. I climbed into the coach slowly so that the other students might have plenty of time to see me. Then my mother related why she had come and showed me with pride the letter she had received from our art teacher, Oleksandr Karlovych Veinieg, and started reading it aloud to me: "My dear Madam, among the students who are entrusted to my care is your son, who exhibits a brilliant talent in the art class. I am glad to inform you that your son has a spark of heaven in him and my advice to you is not to neglect it" Upon receipt of this letter, my mother immediately decided to go to Sumy, for it awakened in her many fantasies and hopes for her oldest son" As for Davyd Davydovych, it had a profound influence upon his future. In later years, when famous critics wrote about him, and he received letters from world-famous people, none of their messages ever touched him so deeply as that sheet of paper which his mother cherished.

The following day, Davyd Davydovych's mother, who was a very beautiful young woman of thirty-three, drove up in her six-seated coach, to give her thanks to Oleksandr Karlovych Veinieg for his interest in her son; and he, thinking her to be the wife of a rich merchant, asked five dollars an hour for his special lessons as high a price as he would have received in St. Petersburg. Since Davyd Fedorovych's salary was about seventy dollars a month, one

Головний корпус Сумської Олександрівської гімназії

can imagine how difficult the situation was for Liudmyla! Having been brought up with great delicacy, she never thought of bickering for a smaller price. It did not even enter her mind. She could have explained her financial position, but her delicacy forbade her. At that time young Davyd Davydovych had no understanding of the problems of life; and it was not until many years after that he realized the money that had been spent on his education. Some years later, in the spring of 1895, Davyd Davydovych took seventeen art lessons from Veinieg, who immediately started to instruct him to paint in oils. The benefit he received from his art lessons was rather that Oleksandr Karlovych Veinieg added more oil to the lamp of art and developed further the seed which was ingrained in his soul.

Going home for the summer vacation, Davyd Davydovych did not know that he would never again return to the Gymnasium in Sumy, since the family was leaving Kursk. All in all, it was an eventful time, for upon arriving home he found that his mother had given birth to a new member of the Burliuk family, his sister Nadia"

(From "Burliuk" by Katherine S. Dreier)

Пані Мері Бурлюк-Холт з чоловіком Стюартом Холтом
на тлі роботи Д. Бурлюка.
м. Київ, 2002р.

Епістолярна спадщина Давида Бурлюка

Давид Давидович Бурлюк був не лише плодovitим художником та поетом. Він любив епістолярний жанр і разом з дружиною доволі активно листувався зі своїми друзями, знайомими, родичами, власниками галерей, музеями, видавництвами, критиками, мистецтвознавцями, шанувальниками його таланту тощо.

У архіві Фундації його імені зберігаються деякі поштові картки та копії листів митця, які він розсилав своїм адресатам. Звертає на себе увагу добірка листів Д.Бурлюка до Миколи Миколайовича Євреїнова – одного з найбільш яскравих російських театральних діячів свого часу, який також був драматургом, істориком та теоретиком театру. Вони надійшли з Бахметіївського архіву, що при Колумбійському університеті (США) завдяки старанням співробітниці Фонду Тані Чеботарьової, за що їй щира подяка. Інші були люб'язно надані пані Мері Бурлюк-Холт (Канада) та нині покійним полтавським письменником-бурлюкознавцем Петром Петровичем Ротачем.

Епістолярні матеріали подаються мовами оригіналів у хронологічному порядку, щоб донести до читачів їх зміст з документальною достовірністю.

ПОШТОВІ ЛИСТІВКИ - Post cards

To: Joshua Kunitz, Esquire, 8 Barrow Street, NYC

From: David Burluk,

December 1, 1948

Dearest New Friend of our Art:

Remember: next, coming Saturday, at 5p.m. we will be in ACA [gallery] and now, when no more crowd around – we will have full possibility to talk on subject.

So dear, hear and interesting for us!

Sincerely,

Davy, Marussia Burluk

To: Curt Valentine Gallery, 32 East 57th St., New York City, N.Y.

From: David Burluk, Bradenton, Florida

December 27, 1954

Dear charming Lady,

I had to talk visiting your galleries in December.

We are here to work and take sun baths. Make for me a favor – mail to us catalogue "Der Blaue Reiter" – some 10 copies. I want them badly to mail to museums and important collectors. Thanks!

Happy New 1955 Year to you. Your exhibition has a real success.

Regards,

David & Mary Burluk

Bradenton Beach, Fl. (our address till April, 1955)

To: Mr. Joshua Kunitz, 8 Barrow St., New York City, N.Y.

From: David Burluk,, Hampton Bays, N.Y.

October 7, 1955

Dear friend Joshua,

We like to hear from you! How are you? How is your work (book) on Mayakovsky?

We are preparing "Color & Rhyme" #32 "Twenty five years after Mayakovsky". This article is very big one. Our life 1908-1918 - and Mayakovsky there is an important part – as a poet futurist and first [...] of surrealist school who soon became great first.

We wait for your answer.

David & Maria Burluk

Hampton Bays, L.I., N.Y.

Листи - Letters

To: Mr. Nicholas Evreinoff, 7 rue de l'Alboni, Paris 16, France

From: David Burluk, 2116 Harrison Ave., New York City, USA

February 12, 1926

Милые Николай Николаевич и Анна!

NB! Madame, прошу Вас с первой почтой сообщите отчество.

Получив сейчас открытку Вашу, спешу ответить, т.к. на закрытое письмо не отвечал: имел свой вечер, а потом выставку "Pilgrims", где во время развески упал с лестницы – пролежал три дня. Теперь правая рука еще не подымается, поэтому простите «каллиграфию» (подгулявшую).

Напрасно Семенова и Блазиса не навестите – они могут быть полезны Вам, оба милые субъекты.

Две русских газеты и одна большая (200000) ждут статей о Вас. Для последней – моя статья будет переведена на язык сынов Израиля, коим они пользуются ныне. Это – популярный в рабочих кругах "Freiheit". (Не вредно для СССР). Напишите статьи в 2-х экземплярах (одно и то же).

Народный очень жалел, что Вы уехали, не быв на открытии нашего театра (152 E. 40th Street, N.Y.City, Ivan Narodny). По этому адресу теперь же: 1)напишите ему письмо; 2)пошлите статейку – о монодраме или 'актер в жизни'. (Н.Н., Вы – великий maestro).

Народный – первый монодрамист в Америке и бесконечный Ваш поклонник, а мой большдруг. Он легко может устроить о Вас здесь статьи в больших американских газетах и пьесы Ваши в театр.

Журнал наш с уклоном в мистическое, таинственное – 4-го измерения. Тысячу – полторы слов – для "Pilgrims Almanac". Номер журнала посылаю единовременно с письмом.

Спасибо за память обо мне и теплоту тона в письмах. Английский Ваш – это все!!

David Davidovich
BURLIUK
2578 BEDFORD AVENUE
BROOKLYN 24 N.Y.
USA

to N.N. Evreinoff

Jan. 27. 1947

Дорогой друг Коля - спасибо тебе за
большое письмо и самую инфор. магия. Я полу-
чил письмо ранее от К. Терешковича и видел Б.В. Гро-
мова у Самсы 4-го. Не это Тина (Фришманов) была в
облаках - решил Екерт на Фрэнсис, куда рванул и на-
встречу, а на 3 января (до удачного дела у нас на
Нью-Йорк - 17Е я имел совет 10 апрель земля и дом) -
в Александрию. Билеты (пухляк - спали - 4 копейки) лават
уны в кармане и в кармане, Jan. 3/45 - идите
Екерт!

Родом из до 1939 года работал в Р.П. - в конторе - редакция. Там
видел что беспорядок. А 1939 году решил окончить колледж
дату - начал работать. Я узнал из газет. Я начал и оставил
работу 1-2 статьи в неделю. Все еще популяризировать
политические шельмы. С 1930 года я закончил 17
ежедневных статей в газете в Н.У. - последние
7 статей с 1919 года - были все уехали про-
даны.

С Марусей мы купили 10 акров земли в Манхэттен
Брайс L.I. и начали в 3 этажа дом в Трумэн
Дату (32) Никифор (30) были на войне; вернулись
благодарение Богу не изувраченными - только
женить; живую с нами. Младший делал на
дедушкиной и бабушкиной. Пуска 4 мес. врас
Мад. Чамберс АСА, 63 E 57th 17K NYC. 22, N.Y.

Дружески приветствую Вас из Нью-Йорка,
Давид Б[урлюк].

To: Nicholas Evreinoff, 7 rue de l'Alboni, Paris 16, France

From: David Burluk, New York City, USA

Not dated

Дорогой Коля!

Шлю тебе привет через колониста, нашего читателя мистера Ивана
Степановича Репяка. Если можешь, передай через него мне пару каких-
либо книг, журналов по искусству.

Привет американский,

Д. Бурлюк

To: Nicholas Evreinoff

From: David Burluk

Not dated

Дорогой друг Коля!

Я был обрадован твоим желанием иметь мой рисунок и вещь маслом.
Но я не знаю твоего вкуса. Напиши мне: размер и в каком стиле - экспрес-
сионистском, импрессионистском и что - лэндскейп, голова, жанр, коня?

Ты, позируя мне для портрета, щурил синие глаза устало на произве-
дения, висящие на стене моей квартиры, и я не успел заметить, на каких
вещах дольше задержался взгляд несомненного эстета.

Осень... Цветные листки в голубом воздухе отразились в моих этюдах
с натуры. Небо серое...

Выставкой самостоятельной в Бостоне 19 работ каталогом с восьмью
репродукциями, как выйдет из печати, пошлю тебе.

От Васи Каменского имел письмо, звучащее песней дружбы.

Мои две поэмы в субботу выйдут из печати; ты получишь их.

О пьесе «Театр вечной войны» на следующей неделе сдам отчет и
тоже пошлю.

Мой привет и Марии Никифоровны тебе и Анне Александровне.

Выслал отчет Корфа о романе в «Русском голосе». Чикаго поглотил
сумасбродного Тарле.

О твоих успехах писал несколько раз в «Русском голосе».

Глаголин окончательно скис. Иван Иванович поместил ряд больших
статей в «Азии» и «Мюзикал Америка».

Радио-поцелуй!

Давид Бурлюк

To: N. Evreinoff

From: David Burliuk, 105 East 10th Street, New York City, USA

March 27, 1927

Дорогой Коля!

Ты поражаешь всегда (и поражал) меня своим высоким пониманием чувства нашей дружбы, которой вот уже 20 лет стукнуло! У двадцатилетней девушки – бюст великороскошен!

Особенно почувствовал и оценил это, последние твои письма получив и карту лица твоего (молодого, пылкого, высокого!) с надписью такой прекрасной, что сегодня по всему бы миру разослал, если бы темным на том не была [...], в сравнении с документом об отношении к нам со стороны Бори Григорьева. Как о нем всегда писалось, [...]

Попал он в Южную Америку, в ту газету, которая каждый день перепечатывает (бесплатно и без подписи !!) написанное мной в Нью-Йорке в «Русском голосе», и там попросили его об искусстве написать!

Я не прошу – в тех местах, где для него важно, но здесь – соври, да напиши, ведь, моём-то доме.

Статейку написал – о [...]. Для чего, кому это надо? А где твоё имя?! Шаляпина изобразил.

Вот оно, Коля, друзья-приятели! В Южной Америке. Сохрани у себя эту газетку.

Прими мой дружеский, великий друг, привет. Поцелуй (ручку) Анну Александровну (за меня). Привет Ирочке.

Твой Давид Бурлюк

To: Mr. N. Evreinoff, 7 rue de l'Quest-Nenilly sur Seine, Paris, France

From: David Burliuk, 2116 Harrison Ave., New York City, USA

6 марта 1927

Дорогой Коленька!

Твою заметочку и письма Китину передал. Ты так мало сообщаем о себе. Отдохнул ли от Америки и как она за глазами кажется?

11 марта открывается «Индепенденс». Я там выставляю «Пришествие механического человека» и сейчас занят печатанием манифеста о новом искусстве и об объяснении этой картины.

Катерина Драер издала книгу нового искусства. Русские (участвовавшие в 22 странах) нашли там свое место. Эта выставка в сокращенном виде была в галерее «Андерсен» в Нью-Йорке (мои три вещи), а потом в Буффало и Торонто.

«Морская повесть» вышла в свет. Я ее преподнесу тебе.

Нежный привет от меня и Марии Никифоровны Анне Александровне и тебе.

Твой всей душой,

Давид Бурлюк

To: N. Evreinoff

From: David Burliuk 2116 Harrison Ave., N. Y. City, USA

April 17, 1927

Дорогие друзья Анна Александровна, Коленька!

Ваше письмо с описанием успеха я сдал на страницу газеты. Посылаю вместе с этим «Русский голос» с предыдущим письмом, а также газеты милому Дмитрию Николаевичу с отчетом выступления балерин его супруги на нашем балу.

Посылаю тебе также книгу «По Тихому океану». Я ценю твое мнение, и если бы ты мне прислал пару строк с таким расчетом, чтобы я мог использовать их в качестве отзыва; и мне было бы и приятно и полезно.

Я послал письмо предыдущее с просьбой превратить Дмитрия Николаевича на десять минут в художника, закупающего краски Лефранка. От нашей помощи в этом отношении отчасти зависит даже моя грядущая слава. В качестве служителя Апеллеса. Не буду распространяться о важности для меня этого маленького факта.

Осип Дымов собирается за границу; 24 апреля устраивает свой русский юбилей. Еврейский был устроен раньше.

Народный 4 мая выезжает в Париж.

Не забывают своих верных друзей. Нежный привет от Марии Никифоровны и меня.

David Burliuk

To: N. Evreinoff

From: David Burliuk, 2116 Harrison Ave., NYC, USA

7 июля 1927 года

Дорогой Коленька!

Счастлив, что твое здоровье поправилось и мучивший тебя аппендицит удален. Я убежден, что ты теперь будешь прекрасно себя чувствовать.

В это воскресенье на две недели уезжаю в Новую Англию на этюды, а сейчас сижу, корректирую свою новую книгу «Ошима». Напиши, как тебе понравился мой «Тихий»?

Детки на десять недель уехали в 'кэмп'.

Этой осенью в Нью-Йорке будет Глаголин. Знаком ли ты с ним? О нем рассказывают чудеса. Слушаю, желаю убедиться.

На стене почти закончен «Судьба и время». Вернувшись домой, начну писать «Нищие». Мистицизм меня занимает.

От Васи Каменского давно не имел письма.

Целую тебя нежно,

Давид Бурлюк

P.S. Ты ничего не пишешь об Анне Александровне. Мария Никифоровна и я шлем ей привет.

Дорогой Коля! Газету с известием печальным о твоей болезни послал тебе. Не забывай! Фешин болел очень чахоткой. Послан в [...]

NB! Вышла твоя книга с рисунками Аронсона. Все удивлены – комбинации прекрасного, острого Кульбина с ним.

To: N. Evreinoff

From: David B., 2116 Harrison Ave., NYC, USA

5 сентября 1927 года

Дорогой Коленька!

Рад, что ты себя хорошо чувствуешь и проводишь лето на Атлантическом. Я, вернувшись из туманной Англии, занят сейчас писанием двух больших картин мистических. Это лето дождливое, гуляем много с Марией Никифоровной пешком. Детки в 'кэмпе'; через десять дней будем их встречать на пристани. В уходящих сумерках дня маленький пароходик, торопливо причалив, вновь устремится бороться с волной.

«Ошима», моя проза, на будущей неделе выйдет из печати. С нежной надписью получишь и ты, мой старинный друг.

Приехал Глаголин – красивый человек, ни слова не говорящий на каком-либо языке, кроме русского. Ты себе представляешь, как трудно ему.

Посылаю тебе "Tribune", портрет Лозовика с тебя и мою статью о тебе.

Будь здоров. Привет Анне Александровне от меня с Марусей.

Давид Бурлюк

To: N. Evreinoff, 7 rue de l'Alboni, Paris, 16e, France

From: David Burluk, 2116 Harrison Ave, New York City, N.Y., USA

1-го января 1928 года

Дорогой Коленька!

Happy New Year!

Благодарю за материал, присланный для газеты. Он будет напечатан в новогоднем номере. Твоя заметка об «Ошима» тронула меня. Ты – эстет.

Сейчас сдана мною в печать «Монография художников, живущих последние пять лет здесь», будут и репродукции.

Получил письмо от Марьяны (моя младшая сестра). Она в Париже с Вацлавом Фиалой (ее муж). Сообщу им твой адрес, пусть мой друг расскажет им обо мне.

Додик и Никиша после занятий (одни из первых учеников) на праздниках в Медвежьих горах (стремление кататься на коньках).

В Нью-Йорке туманно и тепло по-осеннему. Вчера обедал с Конёнковым. Он уезжает в феврале в Рим. «Снится странный город, где я ходил молодым». Говорили о Горьком. «Вырубить надо мистического человека без осуждений в творчестве своем женщин», - говорю я о Горьком.

Письмо твое сегодня напечатано в «Русском голосе». Я не видел, в каком виде оно вышло из-под пера, его «обработавшего» Вышлю. Сорин выставляется в Чикаго. Спасибо за твои похвалы. Спасибо также за хлопоты о моих красках. Все издания твои и Анны Александровны, если возможно, вышлите сюда; у меня нет твоих книг.

Давид Бурлюк

П.С. Я и Мария Никифоровна шлем свой неживой привет Н.Н. и Анне Александровне.

To: Nicholas Evreinoff, 7 rue de l'Aboni, Paris, 16e, France

From: David Burluk, 2116 Harrison Ave., NYC, USA

11 апреля 1928 года

Дорогой друг Коленька!

Твое блестящее информационное письмо для газеты я получил, благодарю. Но опечален – ни одной мысли о Бурлюке. Моя поэма «Десятый Октябрь» верно, не доплыла до тебя.

Седьмого апреля вышла из печати моя новая книга «Русское искусство в Америке». Не безынтересна для тебя. В ней воспроизведен с тебя мой портрет и упоминается деятельность в Новом Свете.

Я перестал забывать друзей, благо их мало.

Художественный сезон этой зимы принес много интересного помимо серьезных выставок от Греко, Гойи, вечерне-коричневого Мурильо до модернистического устройства комнат с картинами левого направления у Тейлора.

Музыка Теремина «Вишневый сад» по-английски в театре Бижу, патриот в «Маджестик» с рисунком на либретто Судейкина.

«Павел I» - прекрасной фразой оканчивалась пьеса, не выговаривая мягко имени лакея граф Палин: «Стапан, ты всегда прав».

Я имел весь март месяц выставку самостоятельную в Кливленде (20 холстов), а в декабре в Миннеаполисе. У меня есть мысль издать отчетные статьи о ней с репродукциями картин, отмеченных прессой.

Общество «Уитни Клуб» 14 апреля открывает выставку рисунков (я член). Выставляю 3 штуки, а 21-го апреля там же состоится годовичная выставка картин. Я выставляю «Хоровод».

Привет Анне Александровне и тебе от Марии Никифоровны. Я тебя целую, а Анне Александровне лобызаю ручку.

Давид Бурлюк

To: N. Evreinoff

From: David Burliuik, 2116 Harrison Ave., New York City, N.Y., USA
27 мая 1928 года

Дрогой Коленька!

Спасибо тебе за последнее письмо и отзыв о моей книге «Русское искусство». Сезон художественный окончен. Холодная весна дала написать несколько цветущих магнолий и вишен, странно белых на фоне голубой воды Гудзона.

Книги (пять штук) я послал тебе и еще лежит пачка.

Судейкин имеет заказ на плакаты от Стейнвейна и, кажется, несколько учеников.

Маневич после второго июня уезжает в Европу и ты его в Париже увидишь! Он продал, по слухам, свое «Гетто» за 15 тысяч долларов.

Глаголин выправляет бумаги для продления своего пребывания здесь.

Мой привет нежный Анне Александровне, поцелуй тебе. Маруся кланяется Вам обоим.

David Burliuik

P.S. Послал тебе 10 книжек. Буду благодарен, если в ударные места и подаришь, а тебе лично сколько нужно вышлю немедленно по первотребованию. Спасибо. Послал газету с заметкой о тебе.

Китин в июле-августе едет в СССР, тоже, наверное, тебя увидит. Читаю Васи Крученных «Пушкин и Дантес». Видел ли мою сестру?

To: N. Evreinoff

From: D. Burliuik
9 сентября 1929 года

Дорогой мой друг Коленька!

Благодарю за письмецо и «новости». Я их поместил в «Русском голосе», ты их читал, наверное.

Сейчас занят печатанием двух книг «Некоторые черты из жизни Рери-ха». Пишу его портрет для этой книги. Он на сеансах рассказывает много нового об Индии и интересного из жизни прежней.

«Энтнлехизм»: туда войдет куча моих новых стихов города.

Додику (мой старший сын) четвертого сентября исполнилось шестнадцать лет. Милый, красивый лицом юноша. Характер – буря. Очень талантливый.

Никише – четырнадцать лет. Спокойный, разумный, способный к изучению.

Мария Никифоровна шлет нежный привет тебе и Анне Александровне.

Письмо Глаголина пересылаю и моя просьба – Коленька, милый, если не трудно, сделай для него статью.

Кланяюсь дружески Анне Александровне, а тебя дружески обнимаю.

Твой D. Burliuik

To: Nicholas Evreinoff, 7 rue l'Albony, Paris, France

From: D. Burliuik, Vinyard Haven, USA
July 25, 1929

Dear Nicholas Nicholaevich!

Мы чудно провели месяц на острове Марта Винъярд. На этот раз всей семьей. Я написал много новых картин. В Ленинград послал книгу воспоминаний; там и о тебе.

Поклон Анне Александровне.

Все Бурлюки

To: N. Evreinoff

From: David Burliuik 105 East 10th St., New York City, N.Y., USA
January 21, 1930

Дорогой мой друг Коленька!

Ты принадлежишь к самым аккуратным корреспондентам, каких мы с Марусей имеем и твоя аккуратность обязывает нас держать тебя в курсе событий культурных нашей жизни.

В своем последнем письме великолепный Григорьев обижался на присыл мной тебе его восхвалений никому не нужных каких-то коммерческих предприятий в области театра и замалчивании им во время интервью для русской газеты твоей величайшей деятельности в области завоевания сцены новым, взрывным, необычайным, потрясающим.

Я Григорьева глубоко ценю, но мы друзья и можем говорить открыто о недостатках наших выдающихся современников. Факт остается фактом.

Твой отзыв о «Рерихе» очень порадовал издательницу и автора. Это ведь единственная награда, которую мы получаем за наш поистине бескорыстный труд.

Спасибо тебе за обещание прислать статейку для намеченного нами сборника. У тебя в Париже имеются большие связи в области галерей.

По предложению Грахама, мы выслали три наши картины в галерею «Эдисъён» (Edition) на 12 rue Bonaparte, Mr. Van Oijen. Оттуда нету ни ответа, ни привета. Может быть когда-нибудь, гуляя, ты зашел бы туда удостовериться о получке картин и несколькими вескими фразами подбодрил бы француза в его шатком мнении относительно ценности для него иметь мои картины на его складе.

В настоящее время мои картины имеются здесь в галереях Вайэ, Нойман, Мюрай, Мортон, а в настоящее время открыта выставка на три недели в особой комнате Рериховского музея. О качествах здания ты был в состоянии судить по снимку этого единственного небоскреба, который приложен к моей ныне оплачиваемой брошюре.

Я думаю, что для «Русского голоса» тебе пора уже прислать «Письмо из Парижа» о новинках, новостях и событиях парижского сезона.

Ждем также пожертвования для нашей библиотеки всех последних изданий, как твоих, так и Анны Александровны [...]

To: N.Evreinoff

From: D.Burliuk

Not dated

Дорогой мой друг Коленька!

Благодарю очень за статью о Глаголине. Её посылаю в этом письме. Книга моя о Рерихе из печати выйдет завтра. Опоздала – в типографии менялась машина, печатающая клише. Я ждал.

Музей имени Рериха открылся 17 октября. Там видел всех русских, пытающихся служить искусству. И объясни ты мне, почему они волками смотрят друг на друга, Я думаю, это от необозримых степей, от разбро-санности хуторской...

Мои «Мемуары» отпечатаны в 10 номере ленинградского журнала «Звезда». Но идет их только часть, об остальном материале неизвестно. Я посылаю в июле и не надеялся на признание имени «писателя» на рынке моей страны.

Хожу в университет, слушаю английский (два раза в неделю). Из Парижа вчера приехал художник Грахам. Он тебя не видал. Продал там 6 картин своих в галерею «Гейнхарта». Чудеса... Я тоже начинаю подумывать об искусстве моём «иностранным».

Была мадам Мортон (в её галерее в марте прошла моя выставка), взяла 7 пейзажей. И это только потому, что приказчик Дункана Филипса (вторая в мире галерея картин) разыскивал по всем лавкам мои пейзажи. (Филипс в мае купил мои две вещи).

«Энтелехизм» во второй корректуре. Я сейчас занят идеей отпечатать сборник, куда войдут мои непоместившиеся стихи в «Энтелехизме» и небольшую группу поэтов СССР со статьей о Бенедикте Лифшице.

Если желаешь поместиться в моей карете «Современности», пришли что-либо о «говорящем кино». Как же люди будут понимать разнообразие акцентов или образованность шагнет за пределы небес?

Пишу увядающие леса на острове (Стейтен).

Будь здоров, мой нежный привет от меня и Маруси тебе и Анне Александровне. Благодарю за приглашение на свадьбу Ирины Александровны. Мои лучшие пожелания в её новой жизни.

Спасибо тебе, дорой Коля, за твои распречудесные письма! Д.Н.Тем...

еин после долгого забвения вызвал меня к себе, назначил свидание через 3 дня, а когда я пришел, то его не оказалось дома. После я пытался 4 раза телефонить, но он как на Луну уехал...самый капризный из моих друзей. Напиши ему и расспроси, в чем дело? Или он желает разорвать стальной канат «дружбы» нашей?

Я бы примирился,... но не вижу оснований.

Твой Давид Д.Бурлюк

To: N. Evreinoff

From: David Burliuk, 105 East 10th St., New York City, USA

February 12, 1930

Дорогой мой Коленька!

Моя выставка в Музее закрылась 31 января и ни одна картина не была продана. Крохотный отчетик в двенадцать строк в «Таймсе» гласил перепечаткой нескольких выражений Бринтона. Но я не опечален. Расходы на рамки и стекла для акварелей были покрыты любезностью Николая Константиновича, приобретшего для своей коллекции мой этюд «Гарлем-ривер».

На выставку забежал Сергей Юрьевич и, повернувшись вправо, потом влево:

- Здорово, Бурлюк!

Бросился бежать догонять Рериха, а я, опережая его в дверях, мчался на работу в газету.

Имел несколько ласковых слов от Сорина.

Мы были с Марусей на генеральной репетиции «Садко». Декорации сделаны в манере лакированной палехской коробочки. Все притушено коричневым лаком. Часто эффект света делает видными только лица. Остальное тонет в тени. Костюмы так перегружены разнообразием (морское дно), что кажутся однообразными и при всей дороговизне постановки не производят ценных.

Певец Садко (я забыл его имя) мал ростом и в шумовых сценах его ставят на скамеечку. Опера по сюжету очень стара и, как сказал один американец, её до конца могут смотреть и слушать только русские, потому что это их песни.

«Три сестры» мы видели, и я не думал, что это тоже декорации Судейкина. Легки по тому времени стулья и самовар, принесенный денщиком, без мысли поставленный на пол. Ну где это видано, чтобы такой дорогой подарок – и сразу на пол?

Мало музыки и актеры играли на рояле очень плохо. По пьесе там должны играть хорошо. Германова говорит с таким иностранным акцентом и так мягко произносит букву «л», что не чувствуешь взрослой и любящей женщины. И в пьесе «Сёстры» так много плачут, что это по-теперешнему может и не надо, а лучше заменить только печальным поклоном

головы, но не стоном бабы, провожающей мужа или сына на войну. Ведь есть миллионы людей другой окраски, чем белые, у которых плакать также непристойно как...

Глаголин в Питсбурге. Стал там с ученицами художественного института спектакль и писал о талантливости американок. Я не могу сказать, напечатал ли он книгу свою по-английски. Я для неё делал с него рисунок в роли Гамлета.

Книги пошлю. Ты, пожалуйста, не лечись домашними путями, а если не здоров, иди к доктору. Я не выгляжу худым, я вешу 200 фунтов. Но по-прежнему не кушаю мяса и коровьего масла.

«Энтелехизм» пошлю на этих днях. Пришли, пожалуйста, статью (о себе) «Конец зимнего сезона в Париже» для «Русского голоса».

Обнимаю тебя, целую ручку Анне Александровне.

David Burliuk

P.S. Жду от тебя все твои и Анны Александровны книги. Языки безразличны. Китин Исидор Исаевич тебе шлет привет, он высылает книги тебе. Ждем фото твои, Анны Александровны и свояченицы.

To: N. Evreinoff

From: David Burliuk

March 27, 1930

Дорогой мой друг Коленька!

Я и не думал, когда писал тебе письмецо о «театрах», что его будут слушать многие «друзья». Как бы от этого не было вреда.

Выставка в галерее «Мэси» закрылась и ни одна вещь моя не была продана. Директор миллионной фирмы обиженно говорил, что он хотел бы для себя иметь продажу, чтобы покрыть часть расходов (тысяча долларов реклама в газетах и помещение). Я ничего не платил за это. Я был приглашен почетно выставиться у них.

Завтра и послезавтра в галерее «Андерсен» с аукциона идут вещи старых мастеров, принадлежащие Музею Рериха. И знаешь, я там был вчера удивлен количеству хороших вещей. Но, верно, им нужны деньги, что продают.

Сезон близится к концу, а денег и не слышно. Все плачут, что крах биржи отразился на любви к искусству. Но я за семь с половиной лет во всякую погоду как-то не успел почувствовать любви к моему творчеству.

Ты, верно, получил «Энтелехизм». Книга заняла много времени и стоила немало денег. Мария Никифоровна отправила не один десяток её в СССР, откуда имею письма. Оттуда жду о себе небольшой статьи (о моих картинах, находящихся в музеях), чтобы отпечатать весь оставшийся (сорок клише) материал в новом сборнике.

Получил ли письмо Доценко (наборщик «Русского голоса») насчет обмена марками?

Мой нежный привет тебе и Анне Александровне. Маруся кланяется.

Давид Бурлюк

To: N. Evreinoff

From: David Burliuk

2 июля 1930 года

Дорогой Коленька!

Спасибо тебе за присланные карточки, как новую милой Анны Александровны, так и твою.

В Париж уехал мой приятель Грахам, Может быть, он зайдёт к тебе.

С Судейкиным я два-три вечера писал воспоминания из его художественной жизни. Причем, как только мои вопросы касались театрального Судейкина, то Сережа неизменно говорил: «Это покрыто работой Евреинова». Жаль, что она до сих пор не увидела свет.

Когда выйдет роман Анны Александровны, твоей «самой любимой писательницы», не забудь прислать его мне для «отчистки» в «Русском голосе». Это сделает французский и экономный в словах барон Корф.

Будешь видеть Григорьева, передай маэстро мой поклон. Привет от меня и Маруси Анне Александровне и пожелания всех благ.

Относительно книг, которые обещал выслать Китин, то я думаю, что ты добьешься большего успеха, написавши моему хозяину лично.

Посылаем тебе монографию Голлербаха, где твое признание меня, так давно сделанное, принесло решительную сдачу. Спасибо за память авансом.

Давид Давидович Бурлюк

Кингсбург, два часа езды от Нью-Йорка

To: Madame N. Evreinoff, rue de l'Alboni, Paris, 16e, France

From: D. Burliuk, 2575 Bedford Ave., Brooklyn 26, NYC, USA

November 18, 1946

Дорогие друзья!

Сообщаю Вам мой адрес (адреса) и прошу откликнуться. Надеюсь, что это письмо захватит кого-либо! По получению подтверждения напишу немедля массу новостей.

Сообщите адреса знакомых.

С приветом сердечным

David and Marussia Burliuk

To: N. Evreinoff

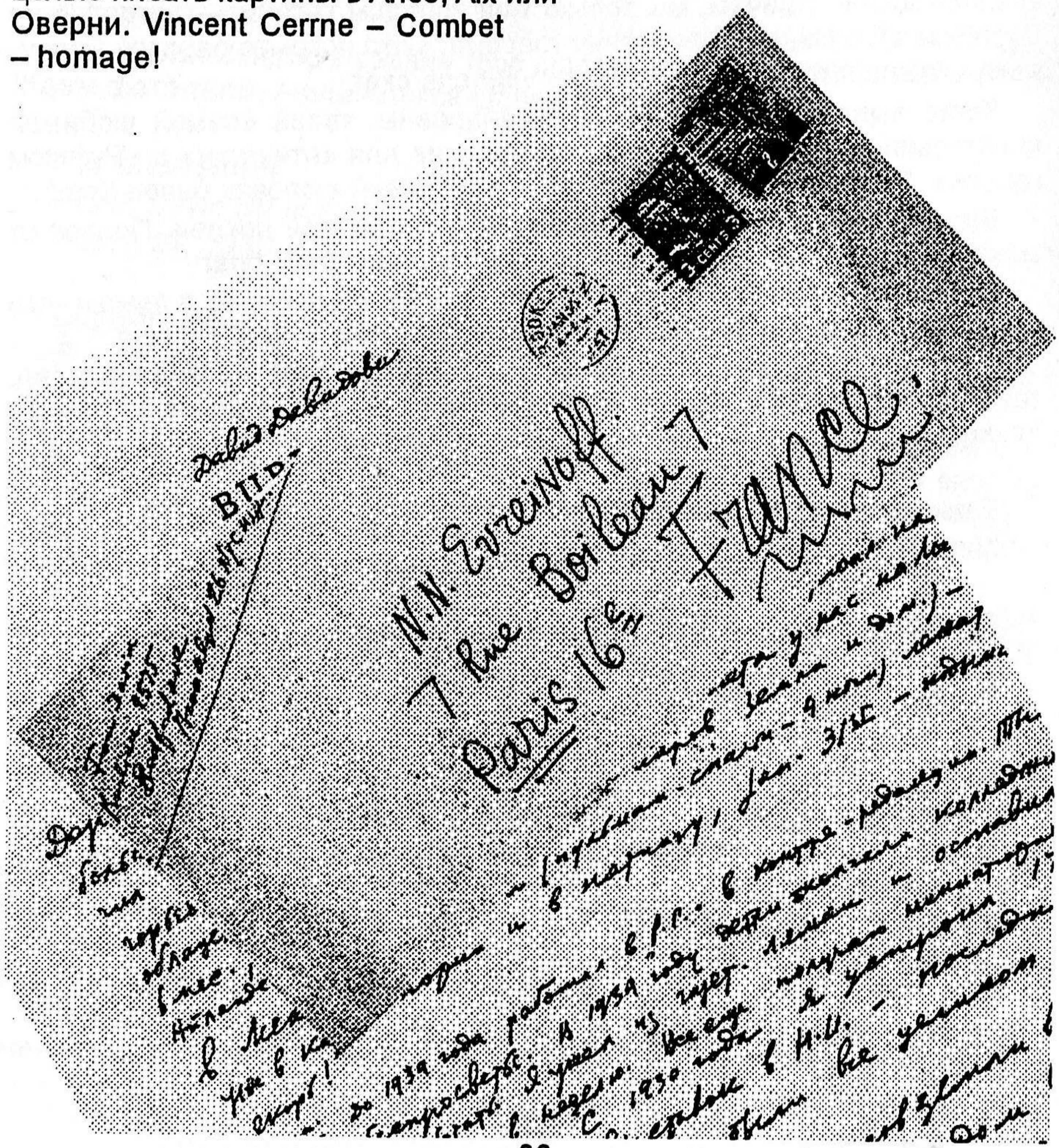
Hampton Bays, L.A., N.Y., USA

December 28, 1946

Дорогой Коля!

С Новым годом, новым счастьем! Сейчас December 28, 1946 – получил твой адрес от Mme Григорьевой. Спешу послать тебе свои адреса (собственного дома!!) в деревне и городе – в 3 этажа каменные 3 квартиры. Жду от тебя подтверждения! Затопляю письмами. Знаешь ли о судьбе Васи Каменского?

Пиши о себе подробно. Очень хочу знать условия жизни во Франции. Имею 2500 долларов для поездки (скромнейшим образом!) на 6 месяцев в Европу с целью писать картины в Arles, Aix или Оверни. Vincent Cerne – Combet – homage!

Переезд - около 1000 долларов в два конца (едем Маруся и я). В Париже будем не более 2-х недель.

Дети – Davy, Nikisha – воевали (36 и 44 месяца). Оба вернулись с фронтов – Пасифик и Европа - живыми и целыми. Оба женаты. Младший родил нам внучку (2 месяца). Пишу это для супруги твоей. Знаю, женщины детьми интересуются.

Любовь тебе [...] от Davy и Маруси.

Твой вечно, D. Burliuk

To: N.N.Evreinoff

From: David Burliuk, 2575 Bedford Ave, Brooklyn, 26 N.Y., USA

January 27, 1947

Дорогой друг Коля!

Спасибо тебе за большое письмо и всякую информацию. Я получил письма также от С. Tereshkovicha и вдовы Б.Д. Григорьева из Cannes s/M. Все это было (финансово) вода во облацех. Решил ехать во Францию, куда рассчитывал на 6 месяцев, а на 3 месяца (до чудесного места у нас на Лонг-Айленде, где я имею собственных 10 акров земли и дом) – в Мексику.

Билеты (пультаном спальным 4 ночи) лежат уже в кармане и в пятницу, January 31, подымаю якорь!

До 1939 года работал в «Русском голосе» - в конторе-редакции. Ты видел это беспросветье. В 1939 году дети закончили колледжи. Davy пошел работать. Я ушел из газетной лямки и оставил только 1-2 статьи в неделю. Все еще получаю миниатюрное понедельное жалование.

С 1939 года я устроил 17 ежегодных своих выставок Нью-Йорке. Последние 7 выставок с 1939 года были все целиком проданы.

С Марусей мы купили 10 акров земли в Hampton Bays, L.I. и каменный в три этажа дом в Бруклине.

Сыновья Davy (32 года) и Nikifor (30 лет) были на войне. Вернулись, благодаря Богу, не изувеченными. Теперь женаты, живут с нами. Младший сделал нас дедушкой и бабушкой - внучка 4-месячного возраста.

Моя галерея: ACA, 63 East 57th Street, NYC, 22 NY.

Сейчас с последней выставки было продано 45 вещей маслом и 15 акварелей.

Через два дня мы с Марусей уезжаем на 3 месяца в Мексику. Денег у меня очень мало, все вкладываю обратно в живопись и в поездки, чтобы, наконец, продвинуть свое искусство.

Ехать во Францию при вашем финансовом хаосе для нас невозможно. У вас нет цен на вещи и на американские наши доллары.

Сейчас видели в Whitney Museum выставку французского искусства, 1937-1947. Масса молодежи, включая Constantine Tereshkovich. Он мой друг – позвони ему и вызови его к себе на свидание.

Сообщи мне адрес Ремизова (А.М.).

Я тебе не писал, ибо не был уверен, найдет ли письмо тебя. Но почему ты, зная «Русский голос», не писал мне? Это меня поражает.

Сорина я не видел уже лет 10. Года 4 назад мельком на улице видел сего maestro. (Он возвращается в высших капиталистических сферах!) Мои покупатели – рабочие и просоветский элемент. Публика на деньги слаба.

Буду рад слышать о тебе подробно. Если вышлешь свои книги – оплачу тебе или переводом или же пищевой посылкой – если это тебе удобно.

Привет тебе и супруге (имя отчество) от Марии Никифоровны.

Дружески твой,

Давид Бурлюк

To: P. P. Rotach

From: David, Marussia Burliuik, Color and Rhyme Publishers, Hampton Bays, L.I., N.Y., USA

16 сентября 1959 года

Дорогой П.П.Ротач!

Получили вчера Ваше письмо от 8 сентября. В САСШ все доходит и надо писать простыми. Я Ваш адрес перекопирую в свою походную адресную книжечку и Вам пошлем с дороги несколько открыток.

Сего 28 сентября мы на 2 ½ месяца уплываем на пароходе "Atlantic" (главная палуба, каюта 200) в Амстердам. В ноябре – в Мюнхене (Munchen, Luisenstrasse, 33, Stadtishogalerie und Lenbachgabus Direktor Gans Konrad Rothel) открывается выставка моих 43 работ. Выставка устраивается в память первого "Der Blaue Reider" в 1911 году. Тогда там после жюри было из 200 художников и 600 картин выбрано 14 художников и 32 картины. В числе первых два брата Бурлюка. Теперь из 14 осталось живых всего трое: Для имени Бурлюка – большая честь и победа.

Успехи со всех сторон – только на Родине раболепствуют перед белыми врагами Советов – вроде Бунина... (текст обрывается)

To: Михаил Иванович Зубарев

From: David Burliuik

May 15, 1930

Дорогой товарищ земляк М.Зубарев!

Сообщаю Вам о посылке громадного материала, который жаждет увидеть свет. Много труда было положено. При сем жена Мария Никифоровна посылает Вам некоторые фото с моих картин – (очень редкие, не потеряйте), а также рисунки украинцев ридных за работой.

Присылайте, по мере возможности, пожалуйста, мне все, что касается украинского искусства или же музейных дел Украины. Этим много меня обяжете. Я сумею Вам за это быть взаимно приятным.

Жму Вашу руку,

Давид Бурлюк

To: Михаил Иванович Зубарев

From: David Burliuik

Not dated

Многоуважаемый Михаил Иванович!

В ответ на письмо Ваше от 12 июня 1932 года сообщаем, что Архипенко находится вне Нью-Йорка, возвратится к сентябрю. Письмо Ваше передадим.

С всегдашней радостью думаю о том, что в Советах есть у меня такой друг как Вы, готовый написать о моем творчестве. Послали Вам «Красную стрелу», а на днях отправим и последнюю публикацию нашу «Половина века» - стихи мой по случаю исполнившегося 21 июля сего года пятидесятилетия со дня рождения моего.

В октябре месяце (число Вам сообщу), здесь будет организован вечер в честь этого, а также выставка ретроспективная моих работ. Подготовил за это лето таковую «Часы и камни» - сюрреалистического направления.

Если у Вас будет что-либо обо мне написано, прошу Вас немедленно прислать, чтобы я мог поместить это в моем каталоге или где-либо в другом нашем издании.

От меня и Марии Никифоровны лучшие пожелания, будьте здоровы.

(Без подписи)

To: Михаил Иванович Зубарев, ул.Кузнечная, 4, г.Харьков, СССР

From: David Burliuik, 40 East 7th Street, New York City, USA

June 24, 1930

Многоуважаемый товарищ Зубарев!

Ваше расчудесное письмо было получено вчера, как раз перед отлетом из пыли заплеванного Нью-Йорка на очередной летний отдых, на берег моря. Я еду на три недели, а моя семья пробудет там свыше трех месяцев.

Большое, как украинский шлях, спасибо Вам за «Червоний шлях». Мне даже не вериться, что все так удачно вышло. Обязан Вашей любезности.

При сем прилагаю Вам «Доверенность» и прошу Вас выслать, если будет возможность, проектируемые Вами книги. Меня главным образом интересует украинское народное искусство, археология Украины и все, касающееся Запорожья и вильного козацтва украинского, отпрыском которого считаю себя нераздельно. Один из наших сыновей, старший Додя, рожден на берегу Днепра в Херсоне. (Вместе с этим посылаем вам две картины: одну с изображением «Новой Англии», а другую – в третьем классе железнодорожного вагона в Японии.

По использовании их на выставке они могут быть обращены в музей-

ный фонд. Эти картины принадлежат к не дурным образцам моей живописи. Они интересны в живописном отношении, представляя два периода: 1922 и 1928 года.

Я высоко ценю Вашу и профессора Таранушенко дружескую внимательность ко мне, жду дальнейших Ваших присылов.

Для Вас, для «Новой генерации», пишу статью «Художественная жизнь города небоскребов», посвященную главным образом деятельности «Modern Museum of Art». К ней прилагаю очень интересные и редкие фотографии с произведений великих мастеров модернизма. Мое настойчивое пожелание работать с Вами в украинских журналах пополам.

Только лишь половину денег Вы будете обращать на мои эстетические нужды. Вы имеете такую массу трудностей и хлопот с моим материалом. Относительно Ваших трудов для местных изданий, то в сентябре месяце, по окончании «мертвого сезона» я информирую Вас об этом.

Мария Никифоровна шлет Вам товарищеский привет, а я дружески жму руку, желая полного успеха. Передайте мой привет друзьям и родичам.

Давид Давидович Бурлюк

P.S. Высылаем Вам также наше новое тиснение «Э.Голлербах. Искусство Давида Бурлюка» с 20 репродукциями.

Д.Б.

To: Jeanette Burliuk, Hampton Bays, L.I., P.O.Box 306

From: David & Maria Burliuk

Not dated

Dearest our daughter Jeanette,

Beloved young Mrs. Nicholas Burliuk:

We get your first and second letters, both written April 25, 1944. Only from your nice, detailed letter we, Ma, Pa, now know all about your Nick + Jeanette marriage that had place April 22 (Saturday) at 3:30 p.m. in Peoria. Illinois.

Our express "El Captain" was crossing that town and again in (nights hours) 10 on 11th May we will go through it on our back way to N.Y. City.

About a ring: we that time had not enough money with us, we were on our trip – we get a letter from Nick in hurry and had other intercurions (which Mrs. Burliuk will relate to you some times personally – nice one). Ring simplest, but in Russian we say "dear" (expensive) is not your donation (a present), but is precious so your love".

We are so happy with Ma, Mrs. Burliuk – that you and Nick are married. And he has such wonderful and faithful to him, so beloved young wife (bride).

Now you are all here – only 5 people: David Sr. (61), Mary (48), David Jr. (30) and Nick and Janette. We always were, are and will be monolith: one for all, and all for Jeanette our dear one

This summer you must come in Hampton Bays, L.I., N.Y. and stay at least

one month with us.

Any moment we will forward to you a hundred dollars for travel Facilities. We will be more than happy.

Opposition of your family, which is mentioned in your letter, has not any base. Our name is very good standing in art circles in N.Y. City and some other towns of USA and we have many good friends also in the USSR.

As a high qualified nurse you are able to have a work any place, including even our Hampton Bays. We have there two old cars – and it is possible to fix one of them if you in this war time like to not to be far away from common (our duty) work.

To see you and Nick other way than furlough – will be impossible: we have reserved (numbered) places in expressed "El Captain", leaving Los Angeles, CA this May 9th; May 11 from 12 noon till 3p.m. we will be in Chicago changing our trains; after may 12th about 11 a.m. we will arrive N.Y. City. In this time were difficulties travel other way for us, especially Mrs. Burliuk – impossible.

Dear Jeanette - now second your charming (your writing is so nice), but write special address more distinguishly (every letter).

With a great interest we were reading three times your letters. They are so vivid and represent to us your life and sweet glimpse of dear Nickisha.

Mrs. Burliuk now resembles all names of your sisters. Where are your parents now?

We will print in Russian "Russkii golos" newspaper (N.Y.C.) about you marriage and also in our "Hampton Bays News". But we must know names of your Father and Mother, and also when they or their ancestors immigrated in the USA and from what country.

Никиша, составь, пожалуйста, два таких оповещения по-английски, хорошо бы на пишущей машинке.

With Mrs. Burliuk always dreamed to go for one year to paint in Peru. Now all travel dreams only after war. Same about Denver. That place, especially Salida, my beloved dream to go and paint there. In Hot Springs, Taxes, and Silver City, New Mexico, we have friends. Even now I had invitation (one cowboy, an artist) to go to Silver City. They have there own house, but war time – impossible to travel.

Mrs. Burliuk from all her heart is thankful to you for your love and appreciation of our common and your – now: your and our hero – Nikisha. He has two names – Nickolas (for public) and at home Nick, Nikifor or Nikisha (his grandfather's /mother's side/ name).

We hope that you will be not only a student of art, but even you will sometimes able to paint, as Nick nicely does. He is a great watercolorist.

Please write always your own address. Now all for beginning.

With our love and deep respect to you,

Pa, Ma, David and Mary Burliuk

Японіка Давида Бурлюка

Д. Бурлюк з японськими художниками

З життя сучасної Японії

Мої нотатки та записи про Японію мають викликати живий інтерес у російського читача, позаяк мені довелось пробути у "Країні хризантем" два роки та порівняно зблизька спостерігати за особливостями побуту нашої сибірської сусідки, представниці тихоокеанської культури.

Прохання до російських видавництв, зацікавлених у публікації моїх праць про Японію, звертатися на адресу: Давид Бурлюк, 2116 Гаррісон авеню, Нью-Йорк Сіті, Америка.

Книга "Сходження на Фудзі-сан" присвячена світлій пам'яті Герберта Рудольфовича та Одилії Бертрандівни Пікоків. Герберт Бертрандович Пікок був товаришем моєї юності. У 1897-98 рр. я зустрівся з ним у стінах Тверської гімназії. По жіночій лінії він є онуком анархіста Бакуніна. На цьому ж аркуші надруковані світлини "Дядіного" – родового маєтку Бакуніних у Тверській губернії – та фото Г.Р.Пікока на тлі його любої Фудзі-сан, коли він полював на її узгір'ях. Герберт Рудольфович був кілька років британським консулом у Красноярську.

Г.Р.Пікок та його дружина загинули під руїнами Йокогами під час великої катастрофи 1923 року. За кілька тижнів до своєї смерті Г.Р.Пікок прислав мені люб'язного листа з Японії. Потім кілька місяців і років мені нічого не було відомо про його долю, поки, нарешті, восени 1925 року не прийшло вже кружним шляхом через СРСР повідомлення про трагічну долю Г.Р.Пікока.

Останніми роками Герберт Пікок мешкав на Блофі у Йокогамі (колишньому Бельгійському консульстві). Того ранку, коли стався землетрус, він з дружиною вирушив до "Гранд-отелю" до свого знайомого, з яким на ранок була намічена автомобільна прогулянка. За десять хвилин до катастрофи Пікоки ввійшли до кам'яної будівлі "Гранд-отелю". Мій покійний товариш визначався виключною акуратністю і точністю, будучи по батькові представником британської нації.

Дружина Г.Р.Пікока за місяць до катастрофи повернулася з Вікторії, де їх діти Гігі та Нонет завершували свою освіту. Все викладене стало відомим тільки тому, що до матері Г.Р.Пікока, яка нині живе у Петрозаводську, прийшов англієць, знайомий Пікоків, і повідомив подробиці того жахливого ранку 1-го вересня 1923 року.

Англієць, який мешкав у "Гранд-отелі" у Йокогамі, повідав: "Я приймав ванну на другому поверсі, коли моя дружина постукала у двері і гукнула:

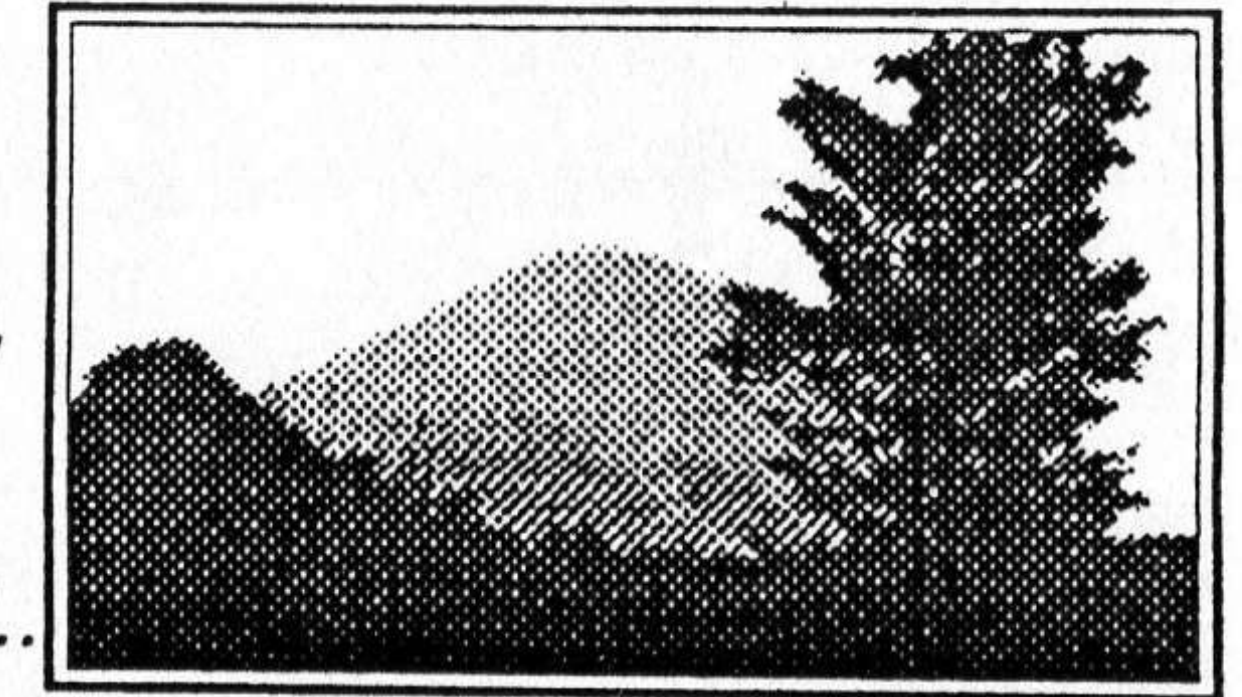
- Поспішай, Пікоки прийшли і чекають унизу...

- Я, - продовжує очевидець, - швидко виліз із ванни і, ввійшовши до сусідньої спальні, став обтиратися одеколоном. Раптом сталося щось незрозуміле... Жахливе... Я нічого не зрозумів... Я втратив свідомість... Скільки минуло часу, не знаю... Опритомнів серед руїн, повиснувши на залізній балці. Наді мною цілком чорне небо...

Коли пізніше руїни готелю були розкопані, то серед багатьох трупів неподалік від входу були знайдені обгорілі три тіла – два жіночі і одне чоловіче... Це були Пікоки і моя дружина...

Давид Бурлюк

Сходження на Фудзі-сан

*Далекий, вожденный брег,
Туда б, сказав «Прости!» ущелью,
Подняться к вольной вышине!
Туда б, в заоблачную келью –
В соседство Бога, скроется мне!..*

Одна з найелементаріших виразних протилежностей – це верх та низ. Звідси "верхи" та "низи" суспільства. Звідси "високе" та "низьке" в моралі. Звідси безкінечна кількість висловів, як, наприклад, товари низької та високої якості. Мистецтво високе та протилежне йому. І, на кінець, протилежності - істоти низькому божеству.

Будь-яка гора є своєрідною "захмарною келією", прийшовши куди людина не тільки відривається від земного, звичного, буденного. Ні. Однак підіймається ближче до неба, до зірок, до божества, яке звичне, "по-повсякденному" і в наші дні любить атрибути небес. Невільно пригадаєш чарівний вірш Бенедикта Лівшиця:

*Облкотясь на облака,
Фарфоровые херувимы
Во сне качаются слегка...*

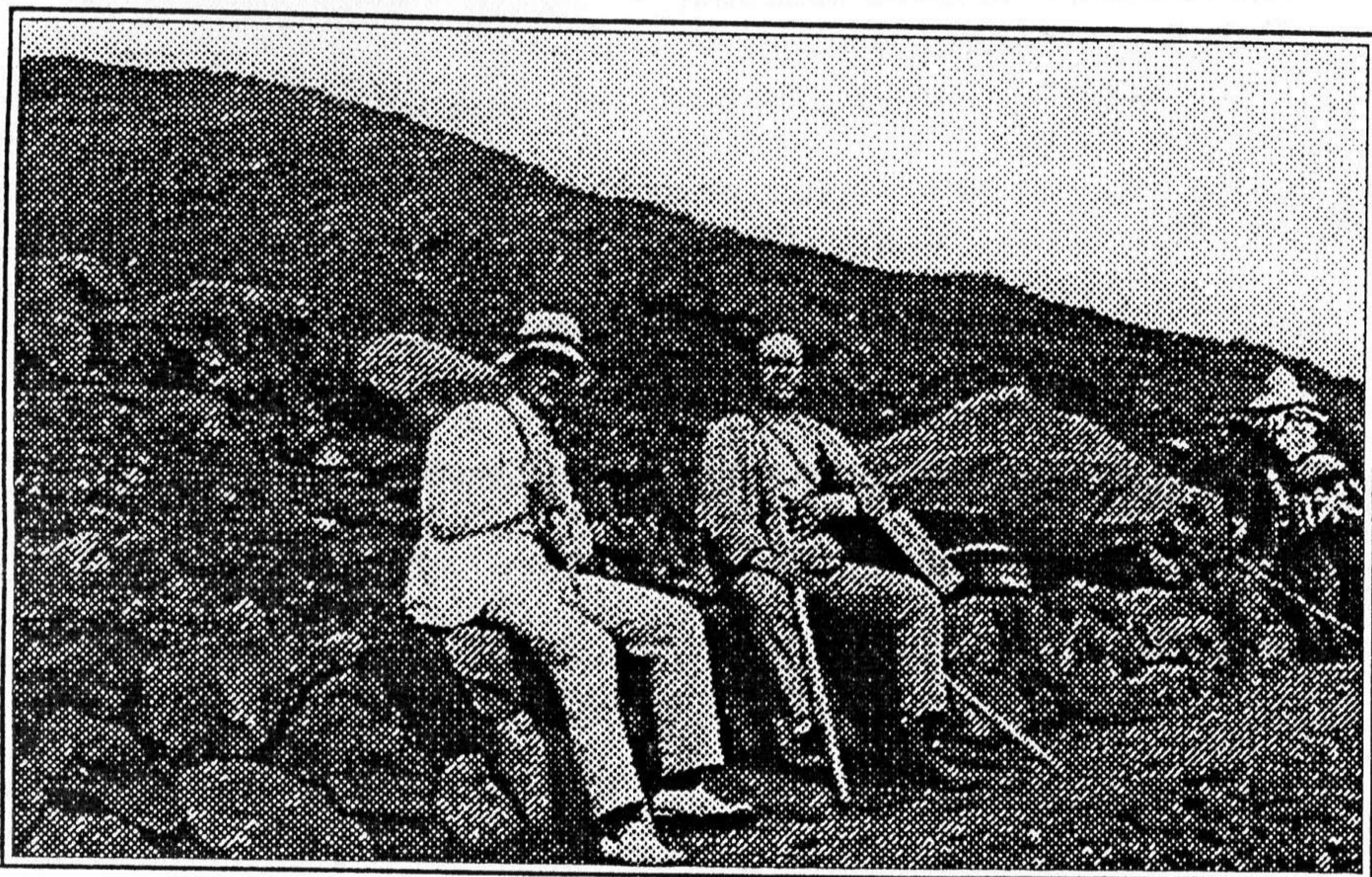
Навіть футурист В.Маяковський, коли в своїй речі "Человек" писав "Маяковский в небе", не зміг уникнути звичайної уяви про небо і небесну бутафорію:

*Стоп! Медленно скидываю на тучу
Вещей и тела усталого кладь...
Эта вот залезанная гладь
Это и есть хваленое небо?
Посмотрим - посмотрим !..
Искрылось, блестело и шорох шел
Облако или бестелые...
Тихо скользили...*

Збиратися на гори, це означає для людини, хоча б частково налаштованої містично, порив до неба. Людина тривалий час заздрила птахам. Горьківська "Пісня про Сокола", "Едельвейс" – постанови, які користувалися таким великим успіхом у російському суспільстві, ліберально налаштованому, були особливим соціально-естетичним альпінізмом від сірих рівнин російських як у географічному, так і суспільному сенсі.

У нас, росіян, уродженців рівнини, де не зустрінеш ні морів, ні високих гір – зберігається у серцях особливий ревний потяг до них.

Маємо сказати, що у творчості О.Пушкіна і М.Лермонтова "естетичний альпінізм" займає не останнє місце. Особливо, звичайно, це стосується останнього, де вторгнення гіркоти та виказування байронівського духу просунуло на сцену цей пристрасний пафос Кавказу, як протест проти людського духу майже у тому ж роді, як згодом у автора "Едельвейсу" та "Пісні про Сокола".

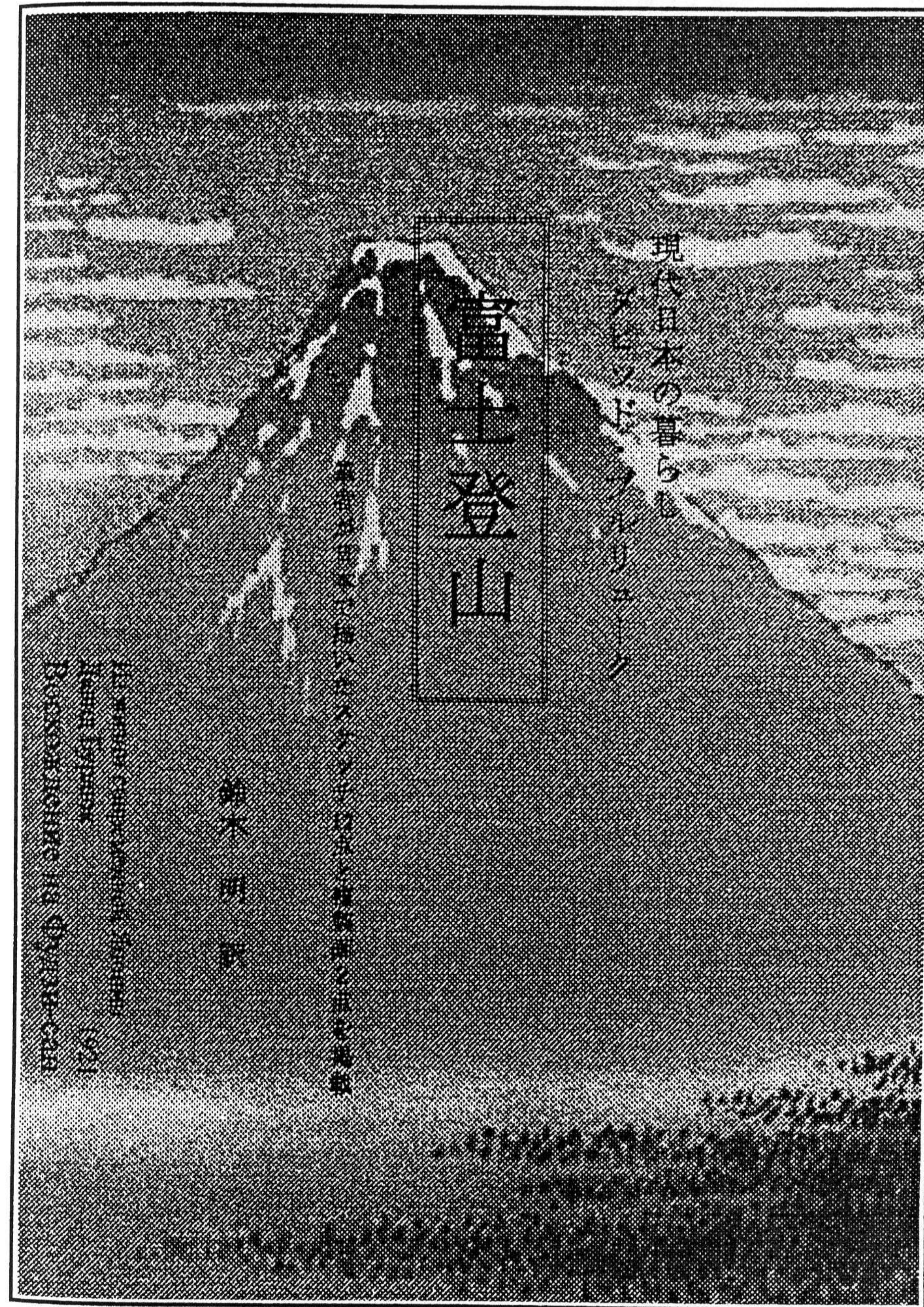

Герберт Пікок та Д.Бурлюк. Сходження на гору Фудзіяма

Сходження на гори, окрім всього іншого є також спортом, притому часто досить відповідальним. Багато гірських вершин були потоптані досить небагаточисельними ногами сміливців, а деякі і зовсім не відвідувались людиною як внаслідок важких умов підйому, так інколи і надзвичайного суворого клімату, який панує там. Височини, будучи покриті льодом та снігом, відрізняються кордонами свого постійного зледеніння.

Так, наприклад, на шістдесятій паралелі область вічного льоду буде постійною на висоті шести тисяч футів. Фудзіяма, яка розташована біля тридцять п'ятої паралелі, не має можливості зберегти свої сніги протягом року, позаяк на тридцять п'ятій паралелі необхідна була б висота чотирнадцять тисяч футів, щоб вершина гори була б покрита снігами, що не бояться сонячного світла. Між іншим, треба зауважити, що для перших трьох тисяч верст від екватора лінія постійного зледеніння тримається ідентично на висоті чотирнадцяти тисяч футів.

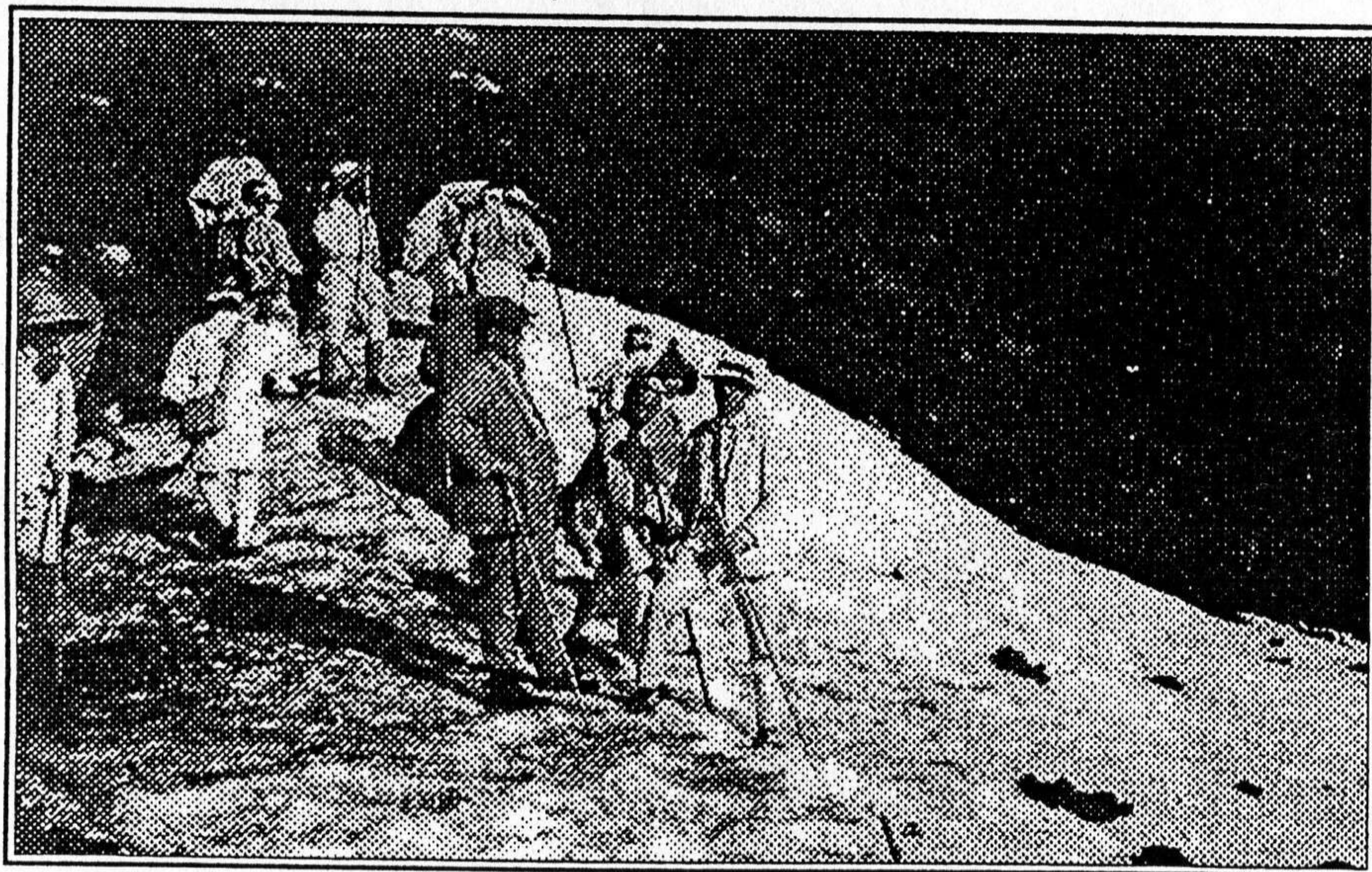
Фудзіяма на три тисячі футів нижча за Монблан, але майже на цю ж міру вища за Олімп і більше ніж втричі вища за Везувій та Етну. Із

Обкладенка перекладу спогадів "Сходження на Фудзіяму" Д. Бурлюка на японську мову Акірою Судзукі

гір Азії Фудзіяма більше ніж удвічі нижча за Еверест проте на тисячу чотириста футів перевищує добре відому нашу сибірську Білуху. Камчатська Ключевська сопка все ж перевищує Фудзіяму на цілих три тисячі з лишком футів, але на неї не ставала нога людини. Піднятися ж на Фудзі-сан – це удвічі перевищити Урал чи Алтай.

У сходженні на високі гори багато інколи небезпечного, героїчного, виключно незвичайного. Однак альпінізм буває і комічним. Альфонс Доде, я впевнений, не вигадав свого Тартарена, який піднімався на справжню альпійську гору. Також і незрівнянний гуморист не вигадав маленьку Рігі-Кульм, що розпласталась вздовж Фірвальшtedського озера, з якого чітко видно фунікулер, а також помпезний готель, розташований на вершині, крізь кришталеві вершини якого так обрадувались приходу нічного Тартарена.

Під час короткого перепочинку

Фудзі видно з різних місць, навіть коли перебуваєш від неї на відстані десятків миль. Блукаєш чи вздовж каналів Йокогами, на горизонті хмарний покрив і Фудзіяма виникає над спиною мосту, подібно блакитному гостроверховому наметові, поставленому у туманних далях.

У Токіо кілька хмарочосів, не досягаючих, правда, більше десяти поверхів, але з плоских дахів, за курним морем черепичних покрівель постає діамантова шапка вершини Фудзі-сана, покритої снігами.

Поглянувши з теплих долин Японії вгору на величну вершину, можна, як по календарю, знати пору року і навіть погода. Та, звичайно, час.

Якщо гора блакитна і в оправі блакиттю самоцвітно сяють два-три жмути снігів, то це – спекотне літо. Коли вершина доступна, коли зі стількох уст зривається: "Ми завтра їдемо на Фудзіяму!". Але ось на

чистому, злегка зеленкуватому небу чіткий, безкінечно піднесений профіль гори, накритий буцімто срібною ризою – наразі зима близько, коли скрізь стіну з тонкого паперу дує холодний вітер, коли синіють ручки "мусме", а до золотих рибок, які плавають у басейні посеред крихітного садочка, падає великими пухнастими мухами красивий прохолодний сніг.

Японія має багато дощових періодів. Океан, який всюди так близько, дає себе відчувати. Вода не тільки видима на горизонті, але й постійно то у вигляді туману, то бусячого дощу. Вона примушує вулицю відкривати слухняно завжди готові до цього широкі парасолі з промасленого паперу. Часто ж вода з'являється у атмосфері у такій кількості, що місто здається зануреним у струмінь водоспаду. Від коловороту, який підпирає вітер, ніщо тоді не врятує.

Д. Бурлюк серед японських туристів

У такому кліматі у Японії можна прогостювати місяць, об'їхати всі тридцять провінцій, із яких Фудзіяма викликає вигуки захвату, прикрашаючи їх вечори і не побачити Фудзіями.

А бути у "країні вранішнього сонця" та бачити священну гору лише на безкінечних картках, рекламах, стилізаціях архітектурних мотивів, це подібно до того, як перебуваючи у Росії, не мати уяви про Волгу. Навіть більше, бо Фудзіяма епатувала не одного Гokusая з його видами цієї гори. Але в Японії так багато зображень її. Вони так переслідують ваш зір всюди, що тут для люблячого відсутність одноманітності є ризик підхопити "фудзіямофобію".

Я так багато розповсюджуюсь про Фудзіяму тому, що писати про неї – рівносильно писати про характерне для Японії. І характерним фактом є те, що на художніх виставках (гарного смаку) я не бачив картин, які обрали своєю темою захмарну вершину. А між тим все національ-

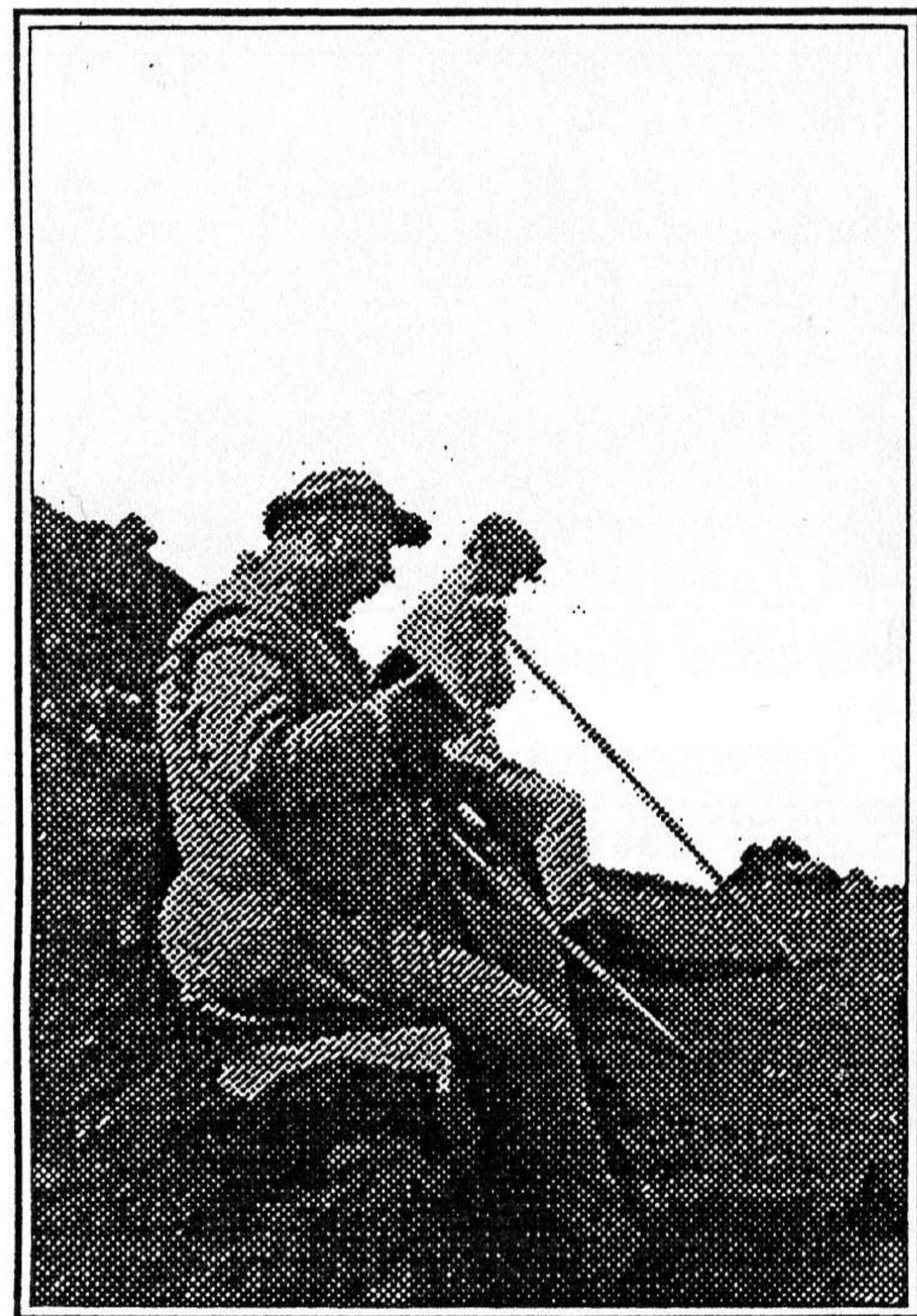
не мистецтво жило головним чином мотивом Фудзі-сана. В номерах готелів, в картинних лавках – всюди незмінна національна визначна пам'ятка під пензлем митця – то сухорлява, то розпливчато усміхнена.

Художник Японії, безкінечно малюючи вид цієї гори, спочатку перетворив її на шаблон, а для сучасних художніх виставок вона перестала існувати – митці Японії так довго дивилися на Фудзіяму, що перестали її бачити.

Сходження на Фудзі-сан становить великий інтерес не тільки з точки зору спортивної, скільки будучи повною характерних рис, притаманних тільки Японії з її колоритом, повним океанської екзотики та самотності.

В долинах пече сонце, в долинах квіти змагаються між собою, а над купами дерев, над округлими лініями гірських схилів – зелених та кучерявих – шатро Фудзі-ями все ще засипане снігом нарешті наприкінці серпня місяця для пильного погляду сніг лише кількома пасмами видніється: можна сходити..

Скільки років тому, читаючи історію Муттера, я не знав навіть точного її імені. Іноземці називали першогору Японії Фудзіяма, тобто ім'я з долученням японського слова "гора". Проте японці, називаючи ім'я гори "Фудзі", прибавляють поважне "сан", тобто пан.

Сон - єдине, що цікавить

При підйомі на Фудзі-сан треба бути щасливцем, необхідно вибрати таку погоду, щоб з вершини щось побачити, щоб не отримати від сходження враження вологості, дрібного дощу, огидної дороги, безкінечного туману та жорстокої втоми.

Кінець липня року, що описується. Десять днів, як на зло, погода була нижче критики. Здавалося, що повернувся "нюбай", а між тим організатор екскурсії все необхідне, починаючи з шоколаду, солонини і аж до термосів різноманітних систем. З кожним днем погода погіршувалася. Через кожні півгодини починав йти дощ, але чекати так набридло, що вирішили плюнути на стихію та тридцятого липня вибралися з Йокогами на Готембу. Сюди не більше трьох годин їзди.

Компанія наша складалася лише з трьох осіб. Само собою розуміється, що однією був я,

другим художник Вацлав Фіала (одружений з молодшою сестрою автора цих рядків), а третім – англієць Г.Р.Пікок, по жіночій лінії росіянин, який походив з роду Бакуніна. Г.Р.Пікок – син англійця, який багато років був британським консулом на Кавказі. Він десять років прожив у Сибіру, досліджуючи життя іногородців Крайньої Півночі. У ньому чудово злилися російський та англійський характери. Для всякої мандрівки ця суміш ідеальна. У росіян є порив, запальність, а у нашому товариші до цього примішана ще й природна порція завзятої розміреної наполегливості.

На станції Готемба бачиш, що Фудзі дійсно є магнітом, тут явно пануючим над автомобілями, візками, до яких набиваються безкінечні екскурсанти. Щоб мати про них уяву, треба змалювати собі натовп у солдатській білизні, в обмотках з прив'язаними до підшов плетеницями (т. зв. "варадзі"). Майже кожен японець вважає за свій обов'язок "молитвенно зійти на Фудзі-сан". Але білі шати, капелюх у вигляді таці з тростини та палиця – це форма усіх пілігримів. Один за одним, довгими вервечками тягнуться вони до підніжжя священної гори.

У кожного до поясу підвішений мелодійний "ре" – дзвінок. По гірських схилах лунають чисті голоси дзвіночків і чим крутіше підйом, тим більш сумовиті відтінки звуків.

Від Готемби ми годину їдемо автомобілем. Місця рясніють перелісками, розкішною (некошеною!) травою. Однак місця пустинні – ні овець, ні корів, ні землеробів. Для рису тут холодно, а до других видів експлуатації землі японці, очевидно, не мають нахилу.

Дощ косими нитками простьобує повітря. Звичайно, якби стояла гарна погода, то погляд міг би осягнути круті схили величавого конусу, земляний "суньє", який напнув на себе головний острів "Країни вранішнього сонця".

Вечір 30 липня застає нас у японському готелі у Субаширі. Містечко розташоване на дві тисячі з лишнім футів вище рівня моря. Місцевість навколо Субаширі також пустинна – у лісах немає хат, селищ.

З царства літа ми перенесені в пору осені, коли теплий туман часом такий густий, що не видно не тільки далечини, та навіть близький будинок маячить плоскою тінню. Дерев височать привидами, гуркіт та лепетання шумливих водоспадів, нагадуючи Швейцарію, говорить свідомості, що вечір в горах.

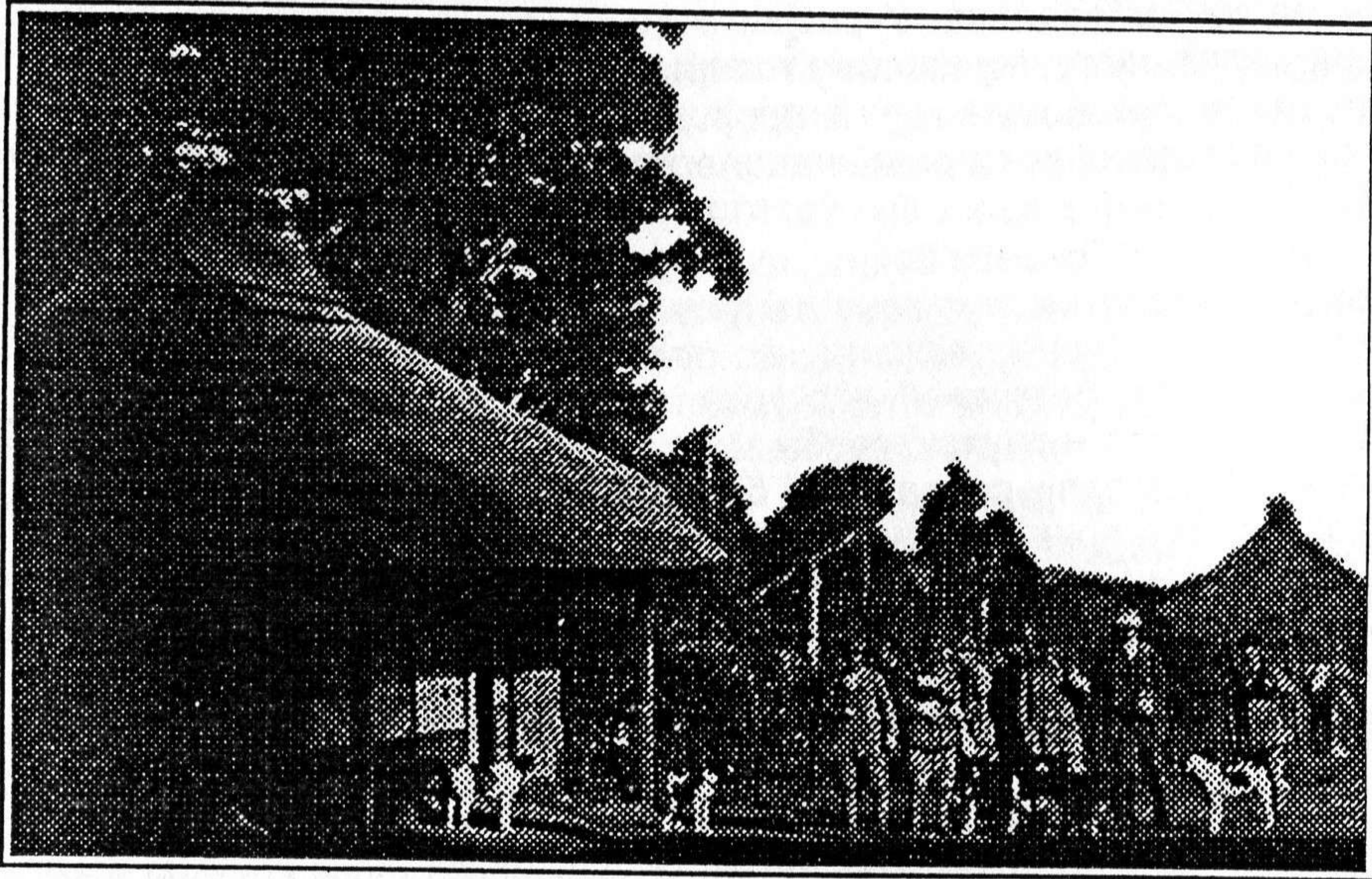
Часом іде дощ, та не зважаючи ні на туман, а ні на дощ, наразі

Японка. Малюнок Д. Бурлюка

озброєні ліхтариками з промасленого паперу, вулицями проходять "тозанся" (пілігрими). Деякі проїжджають на конях. Лунає гудок автомобіля, який короткозоро визирнув в туман з-за рогу.

Все селище Субаширі виросло як відповідь на рух відвідувачів Фудзіями. У нашому готелі своєрідне життя: номери часто бувають роздвинутими, лаковані дошки галерей не затьмарені човганням пантофлів. А потім пізнього вечора раптом з'являються натовпи людей, які повертаються з вершини гори. Покотом займають вони кілька номерів и тоді, пішовши до бані при готелі, ви ризикуєте митися спільно з мандрівниками – як чоловіками, так і дівчатами, які не соромляться цього.

Біля готелю поблизу Фудзіями

Ось європейці, які рідко сюди потрапляють – група англійців: кілька чоловіків та дві пані. Коли сутінки згущаються, їм подають коней. До восьмої станції (одинадцять тисяч футів) можна їхати кінями. Причому провідник весь час веде її за уздечку. Компанія говорить, що вони їдуть зустрічати схід сонця. У їх розпорядженні одинадцять годин. Чи встигнуть вони? О, звичайно встигнуть. Адже говорять, що один японець ледве не за дві з половиною години зміг піднятися на вершину!

Двоє з європейців – чоловік та пані - йдуть пішки. Вони храбряться, бо не спробувавши, нічого не дізнаєшся. Проте потрібно сказати, що до восьмої години ранку вони сумні повернулися до готелю, признавшись, що до вершини вони не дійшли. А світанок, за їх словами, однаковий і зі схилу (третья станція).

Лягаємо у неважному гуморі. Погода вбиває найменші надії. Молоко туману робить околиці схожими на передбанник – так же цікаво – нічого не видно окрім кудись линучого білого пару.

31 липня своїм світанком трохи підбадьорює. Кольорове небо зорі

крізь пальці хмар, що намагаються затулити схід сонця.

Від умивальника видно, як ворухаться над Фудзіямою накопичення фіолетового пару. Часом він проривається і раптово стає видимим шматок гори, та поза як загального обрису не вистачає, то й незрозуміло, який має вид Фудзі-гора, яка не з'являється на наші очі.

Біля одинадцятої години дня нарешті посміхнулося щастя. Правда, ненадовго стала відкритою вершина і тоді відразу очі зрозуміли, що там – пустка, що там – початок весни, тому що розталий сніг ще затримується у ярах. Він лежить там білий до болю в очах! Треба скористатися, треба сходити!!!

Японський будинок – це тип відкритого павільйону з "уявними стінами". Японський храм – павільйон, до якого веде алея інколи з сотень дерев. Ми йдемо по такому "двору" храму. Раптом Г.Р.Пікок вигукує:

- Мене вкусила гадюка!

Я бачу півториаршинну жовту змію, що звивається до стіни кущів та дерев по вибитому піску алеї.

Двір багатолюдний; плями світла крізь потужну тінь дерев роблять грунт картатим. Неповдалі проходить жінка, допитливо дивлячись на європейця з закованим одягом, щоб знайти укус.

Вона не небезпечна, вона не небезпечна!, - кричить старий – палмар храму, підіймаючи довгою палицею змію, щоб відкинути її до жінки, яка сахається вбік.

Сцена наповнена своєрідним колоритом: вона на тлі старовинного храму, покритого соломкою; в старому штрихи веселого напівюродивого. Щось дике! Якесь чаклунство! Змію не вбивають, її жовте тіло зникає в заростях.

Озброєні довгими палицями, на котрі на кожній станції роблять штампель, ми продовжуємо свій шлях, щоб за годину потрапити в дощик, котрий ховає від нас все проїхане та пройдене.

Через кожну годину ми п'ємо чай в бараках, влаштованих на маршруті. Шлях пожвавлений масою вершників та пішоходів, які рухаються вгору та вниз. Тільки в надвечір'я у місцях, що так нагадують російські, дощу вже немає. Навкруги ростуть "момі"- подібні до ялин, "буна" – схожі на берези, а потім ідуть кара мацу, або інакше модрини, які стоять все більше і більше густою та дружною родиною.

Про смаки не сперечаються – і в Японії переконаєшся в цьому. Наші провідники, швидко крокуючи на гумових підшвах ("табі") з одним пальцем, дивуються нам, коли ми відхиляємося на мальовничі поляни вбік від маршруту, де суниці так густо вкривають землю, що цій рясноті міг би позаздрити найдосвідченіший її оброблювач.

Наші провідники здвигують плечима і говорять:

- Японці не вживають.

Починає сутеніти. Ми пройшли дві з половиною станції. Дорога стає все більше похилою від горизонталі. Між пасмами туману, який залишився долі, раптом сформувалися якісь щілини. Звідкілясь впали яскраво-червоні плями рум'янцю – невизначеного, неясного, боязко-

го. Вечір, суворий вечір у прохолодному повітрі та густий, ніким не займаний ліс демонструють свій авангард.

Тут погляди залишаються зачудованими: багато велетнів стоять так, немовби йдучи натовпом на Фудзі, вони похитнулися і, затримавшись коренями, залишилися у нахиленому стані. Інші показують свій перебитий стовбур, котрий стирчить на кшталт зламанної кістки.

Однак далі немає жодного дерева: суцільна агонія лісу, дерев'яні тіла валом, сплелися потворною, неохайною загатою, витикаючи з купи мотлоху сучки, гілки, переплетені з молодими пагонами.

Царство рослинного світу сперечається за кожну п'ядь землі зі снігом та льодом, сповзаючих з вершини. Але нині літо і позаяк останні теплом відігнані далеко – картина "Агонія лісу" також незрозуміла, як безглузда панорама поля, де щойно пролунали мечі перемоги та за тих тупіт відступаючих та переслідувачів.

Тут ми зустріли здорову та красиву дівчину років чотирнадцяти – "Нобу-сан", яку ніс на рогульках міцний рикша. Причому її товстенські круглі ніжки звисали у нього з-під пахв. Батьки ж дівчини йшли слідом, відставши на чималу відстань.

Назустріч темряві, що згустилася, – провідники з ліхтарями в руках.

Мені доводилося долати по п'ятдесят верст за день, та шлях по рівнині відрізняється від того, що підіймається вгору.

Нічною порою ходіння ускладнюється камінцями, що ковзаються під ногами, м'яким ґрунтом з крупного попелу, який являє собою неміцну опору, що розповзається. Словом, до третьої станції (вісім тисяч п'ятсот футів) ми дісталися зі значними зусиллями і не раніше дев'ятої години. Ми піднялися на тисячу двісті п'ятсот сажнів, якщо пригадати, що Ейфелева вежа заввишки сто п'ятдесят сажнів, Вулворт – найвища будівля світу – 780 футів, храм Христа Спасителя – п'ятдесят два сажні, то ми зробили не так вже й мало.

У дерев'яному бараку, обложеному шматками лави (захист від туманів). Міцний сон не буває наслідком втомливих, тривалих пересувань. Це – забуття, що переривається очікуванням світанку. Холодно: потрібно одягнути теплу куртку. Відчиняєш (як у товарному вагоні) двері і обличчям до обличчя з чистою, немов би відмитою смужкою світанку, який запалахкотів. У його променях – старіючий місяць та зоря, як крапля крупного воску.

Чудова погода, небо безхмарне, вірніше, хмарне море внизу.

Захмарене море дуже схоже на рівнину, якщо на неї дивитися з підвищення. На рівнину, засипану снігом, повною заметів, за якими від світла сховалися, залягли блакитно-зеленкуваті тіні привидів.

– Нагадує льодохід на Єнісеї, – говорить Г.Р.Пікок, – дуже красиво!

Найвищою похвалою у нього якому-небудь місцю чи явищу – сказати, що це схоже на Сибір: "Ну зовсім як у Сибіру!"

Перше серпня починається для нас дуже добре. Хмари не бажали покидати нас. Там, внизу, можливо йде дощ. То й що – ми піднялися

вище землі з її незручностями, залежностями від погоди – ми долаємо саме погоду – сходження до спокійної одноманітності та сонячної врівноваженості небес.

Над нами пурпурно майорить вершина. Гора нагадує безтравий червоний степ, лише розташований під кутом. У небі панують незвичні для почуття явища. Увижається, що сонце сходить десь унизу. Здається, що йому важко кидати свої промені на вершину, де панує напівморок, де скромна стриманість весни з плямами снігу. Щось хапає за серце. У тиші знову ж таки по-весняному пустинних небес та землі раптом лунає пісенька жайворонка. Любитель та шанувальник весни, він живе в її оазі, що ревниво оберігається висотою серед спекотного літа долин, яке душно розпласталось навкруги підшов гірських.

О шостій годині ранку вирушаємо в дорогу. Тут доречно сказати, що сходження починається лише тепер. Зникають останні кущі, дорога йде короткими зигзагами. Гора здається невисокою, а всі станції – немовби на долоні. Ми здіймаємося все вище і вище. Біля бараку поставлені бочки, куди капає вода, що просочується по шару лави.

Між іншим, необхідно сказати, що схили вулканів загалом сухі, безводні, з'являючи зору площі попелу, перегорілого шлаку, що шарудить під ногами.

Незбаром рослинність майже зникає. Чагарники "бана", "моме", "ханнокі", квіти "сасобана", все рідше – квітуча брусниця. Ще десяток кроків і можна лише знайти якийсь кущик "фуджино-умеда" з біленькими зірочками, розсипаними серед безжалісної лави.

Йду, складаючи вірші:

Огней твоих палящих слава

По склонам – свергнутая лава

Багрово-синих глыбы слов,

Кошмар, что вечно будет нов!

Дійсно, ґрунт весь у тонах багряно-блакитних, попелястих, цеглистих – жорстких, безжиттєвих, які очей не милують.

Дев'ять тисяч футів – не чути щебету птахів, комах. У повітрі – тиша. На стежці інколи – дзижчання мухи, дзвін дзвіночків, дзвінки вигуки пілігримів і десь у долинах – гарматний постріл.

Там своє земне, клопоти, а ми тут на схилах "Великої безнадійності".

Знову: Голой лавы красный пласт

Облаков поход, где част,

Где еще в оврагах снег

Отдыхает без помех

В ярких солнечных лучах –

Неотточенных мечах.

Коли долаєш перешкоду, то настрої грає головну роль. Тепер іти легко. Видніється вершина – мета. Шляхи та хмари спільно з нами прямують до неї.

Ми на станції №7 на висоті десять тисяч двісті футів. Гірська хижа, сакля, складена з лави, з хмарою, залітаючою в прочинені двері. Але

стежки в'ються все вище.

"Роккой – шо – джо! Роккой – шо – джо!" "Тозанся" – пілігрими, подзвонюючи своїми "ре", ідуть все вище та вище. Вони всі у білому. Круглі "суньє" подібні щитам, а "кігоза" (циновки) покривають їх спини на кшталт лат. В руках довгі жердини, що нагадують списи.

-Роккой – шо – джо!, - лунає розмірений приспів сотень піших, які немовби прийшли із середньовіччя. Похід до вершини!..

"Іссіна-сума" – дорога під каменями, та приспів перекидають низки

Д. Бурлюк (в центрі) з товаришами на схилі гори

"тозанся".

Осторонь видніються лінії білих фігур, які біжать по м'якому попелу вниз. Дзвіночки у них веселіші, ніж у тих, що підіймаються.. Ось один упав і їде носом вниз, а його капелюх та палиця змагаються у швидкості з каменями, які котяться з-під ніг, що зробили непевний крок.

Деякі з паломників озброєні трубами. У повітрі, яке стало розрідженим, виникають округлі продовгуваті звуки. Схил гори одноманітно здіймається, місцями досягаючи 45 відсотків. Він не має ані тріщин, ані глибоких ярів. Все це засипано, заглажено шлаком та крупним поелем. "Іва" (лава) місцями оголює свій пласт. Під її низькими склепіннями часті печери, де подорожні можуть знайти притулок під час бурі.

На ходу пишу вірші: *Камень, борошений с вершини,*

Не вернется никогда!

В лаве бурные морщины, -

Камень книзу без следа.

Но сказали мне японцы,

Что к вершине, где так солнце

Светит ярко – ветер часто

Камень гонит вспять несчастный.

Вітер, що віє над лоном землі, причісує пелехи хмар, розметаних під ногами до верху і вони пустельним подихом осені мчать до вершини. Махаон, захоплений баскою хмарою від землі, знесилений по волі вітру крилами слабкими – передсмертно непорушний.

Ми досягли одинадцять тисяч шістсот сорок футів – це дев'ята станція. Храм, статуя Будди, молебень для п'ятнадцяти японців, здійснений старим священиком. Чим вище, тим більше валяється на лаві різноманітних уламків, шматків, обривків вутлих створінь земного, нездатного протистояти диханню вічності, до якого ми все ближче: гірських хатинок, що руйнуються льодом та снігом, не дивлячись на те, що їх покривають товстим шаром шматків лави; взуття, що його кожен пілігрим залишає на схилах гори не менше півдюжини пар.

Останні кроки, ми досягаємо вершини. Окрім поліцая, кореспондента газети, телефону, що дзвенить, поштового відділення та вивіски "Готель" над кучами лави нас зустрічають безрадінні, шершаві, синьобагрові горби, що оточують вирву, де сніг зберіг на собі подих мазкої сажі, якою раптово затхнуло з мертвого жерла вулканічного.

Розміри, обсяг, простір – все нелюдське. І не дивлячись на маси людей, які рухаються скрізь по стежці, що в'ється навкруги провалу кратерного – здається безлюдним, негостинним. Промені фантастично розкидають свій лабіринт вниз і нарівні. Лише інколи вітер проносить хмару, яка на мить зачіпає своїми туманними крилами.

Втома настільки велика, що сон є єдиним, що цікавить. Він ускладнюється тим, що ніч, коли сарай "готелю" набивається людьми, "метр-д'отель", щоб обігріти приміщення так, як "на дворі" мороз, розпалює багаття. У японців звичка до чаду. У Японії немає печей, будинки не мають груб. А коли ми на світанку виповзали з димного "абрі" під відмитий ранок, під місяць ущербний, під зорю, що краплею воску повисла на тверді, щоб побачити долі захмарене небо, відчули, що наші голови ломило від чаду. Нудота тисне під грудьми. У вранішніх сутінках бродимо, як сонні мухи.

На вершинах всі світлові ефекти більш помітні. Здається, що земля стала маленькою, що вона – це та вершина гори під ногами. Передсвітанковий сутінь слабо поступається натиску світла, яке йде звідкілясь знизу. На каменях лежить іній. Від землі здіймається сморід десятків тисяч людей, що перебувають тут. Вони складають стовпчики з лави. Вони та обривки взуття – це все, що залишається від відвідування гори людьми. За добу перебування на вершині я бачив лише двох європейців.

Десята година ранку – ми обійшли кратер, на що потрібно близько двох годин, побувавши на Кенгаміні (12 390 футів). Щоб упевнитися, що східний схил Фудзіями має температуру ґрунту ще доволі гарячу – вона випромінює легкий пар. Побували на снігу на схилі. А з вершини бачили схід, південь та захід відкритими від хмар, що дали нам захоплюючі панорами долин, гірських пасом, де димиться діюча Асама, і відчуття польоту над великим простором лісів та галявин, видимих далеко внизу.

Зробивши кілька етюдів на вершині та потрапивши у якості матеріалу на фотопластинку кореспондентів газет, я з моїми друзями залишаю захмарні висі, де весь час не вистачає з незвички густого повітря, а у носі - відчуття тонкості шкіри, яка може прорватися під тиском крові.

О другій годині пополудні починаємо спускатися. Все вчасно! Навіть на вершині встановилася погана погода: сонце зникло, від лазурі нема і сліду. Мрячить холодний дощ. Пустинний укіс - все вниз, вниз... Ноги без кінця ковзають у рихлому, незабруднюючому туфі.

Вже вечоріє, а ми лише вступили до зони лісу. Ніс застає нас на невідомих навіть для провідників шляхах. Ми спускаємося у напрямку Йошиди. До неї залишається близько восьми верст, а між іншим так темно, що не видно один одного.

Ноги наші стерті, у декого черевики розірвані.. Ми блукаємо у темноті, щоб потрапити нарешті на якусь алею, безкінечну з блимаючи ми вдалині непевними вогнями. Інколи нас обганяють селяни. Причому їх ліхтарі подібні світлякам. Морок, морок і морок.

Вверху ні зірок, по боках ні будинку ні споруди. Чи дійдемо ми коли-небудь? У цій втомі, у своєрідному блуканні майже на удачу у м'якому оксамиті темряви - своя неояснима насолода.

І ось знову дощ. Коли, нарешті, втративши надію, вимоклі, байдужі, падаючи в канави, ми потрапляємо спочатку до довгої алеї храму, де дихають спокоєм та мороком могили, де кам'яні ліхтарі витягнулися по боках. Звідтіля інколи падає промінь світла, туманний та вологий, освітить нитки сивої павутини стовбур багатообхватний тисячолітнього дерева, гілки якого ховаються у темряві.

Ось пустинні обриси пустинних храмів, якоїсь брами. Східці сходів блищать у непевному світлі крізь сиву чорноту ночі.

Що й говорити, можливо японські інженери побудують на Фудзі підйомник (це завдання їх достойне). Можливо, пустинні схили та ліси Фудзі будуть з часом використані японськими землеробами. Однак приємно знати, що людський мурашник густо населеної країни і нині ще є такі пустинні місця.

Приємно пригадати після важкої екскурсії, смертельної втоми, благоустроєний сон у готелі Йошиди, де перед тим, як впустити о 9 годині вечора 2 серпня, нас біля входу роздягли до нитки, вимили нам ноги, а потім послали до гарячої ванни. Вранці покоївки - чорноокі "мусме" - наспівували, вважаючи, що я не розумію, пісеньку: "Бута, бута, бута...", пригадуючи, якими мокрими до нитки та брудними ми були до "кабана".

Йокогама, Японія
1921 рік

Давид Бурлюк

ПОДЯКА

У ювілейний рік 125-ліття від дня народження митця світової слави Д.Д. Бурлюка Фондація його імені висловлює глибоку подяку д-ру Джону Болту (США), д-ру Дмитру Горбачову (Україна), д-ру Мирославу Шкандрію (Канада), д-ру Мирославі Мудрак (США), д-ру Тосіхарі Омука (Японія), д-ру Євгену Савенку (Росія), кандидату мистецтвознавства Сергію Побожію (Суми), пані Елен де Пацці (США), панові Олександрю Парнісу (Росія), панові Андрію Крусанову (Росія), панові Володимирю Кравченку (Лебедин), панові Акірі Судзукі (Японія), панові Ігорю Ільницькому (Австралія) та іншим бурлюкознавцям за значний внесок у дослідження життя, мистецької діяльності та творчого спадку майстра пензля і слова.

**Управа
Фондації ім. Давида Бурлюка**

Обкладинка художника М.Бондаренко

Віддруковано в РА "Швидкодурк", Суми, 2007р.

Зміст

Давид Бурлюк – син Сумщини	3
Епістолярна спадщина Давида Бурлюка	15
Японіка Давида Бурлюка	37

